

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAHASANOĞLU / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 21392/08 ve 2 diğer başvuru)

KARAR

Madde 6 § 1 (medeni hukuk yönünden) • Adil yargılanma • Yerel mahkemeler tarafından, konusuz kalan davalardan dolayı başvurana yargılama giderlerinin ödetilmesine adil bir biçimde çekişmeli dava kapsamında karar verilmesi
Protokol No. 1 Madde 1 • Mülkün kullanımının kontrol edilmesi • Önceden kamu bankası olan bankaların genel müdürü olması nedeniyle yargılamalar kapsamında on yıldan daha uzun süre boyunca başvuranın varlıklarına orantılı ve geçici olarak tedbir konulması • Alacaklı lehine tazminata hükmedilmesini sağlamak amacıyla geçici ve ihtiyati tedbirler

STRAZBURG

16 Mart 2021

Kesinleşme Tarihi
16 Haziran 2021

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2021. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Karahasanoğlu / Türkiye davasında,

Başkan,

Jon Fridrik Kjølbro,,

Hâkimler,

Marko Bošnjak,

Aleš Pejchal,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Saadet Yüksel,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla

Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Bir Türk vatandaşı olan Şükrü Karahasanoğlu'nun ("başvuran") Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM" veya "Mahkeme"), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, ekte belirtilen çeşitli tarihlerde yapmış olduğu başvuruları (no. 21392/08, 53870/09 ve 32844/17);

Türk Hükümetine ("Hükümet") başvuruların tebliğ edilmesine dair kararı;

Tarafların beyanlarını dikkate alarak;

9 Şubat 2021 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuran özellikle de yargılamaların ertelenmesi, yargılama giderlerini ödemek zorunda kalmak, alacaklı tarafından talep edilen miktarlarla orantılı olarak vekâlet ücretlerinin kendisine ödenmesine hükmedilmemesi nedeniyle yargılamaların adil olmadığı; ayrıca davacının talebini teminat altına almak amacıyla yerel mahkemeler tarafından varlıklarına uzun süre boyunca tedbir

konulması sebebiyle, mülkiyet haklarına orantısız bir biçimde müdahale edildiği konusunda şikâyetçi olmuştur.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

2. Başvuran, 1947 doğumlu olup; İstanbul’da ikamet etmektedir. İstanbul Barosuna bağlı Avukat E. Eraslan tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükümet, kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olaylar taraflarca ifade edildiği şekliyle aşığıdaki gibi özetlenebilir:

A. Davanın geçmişı

5. Başvuran daha önceden kamu bankaları olan Sümerbank ve Etibank’ın eski yöneticisi ve müdürüdür.

6. Sümerbank ve Etibank bankacılık sektörü de dâhil olmak üzere farklı sektörlerde faaliyet gösteren Devlet şirketleriydi.

7. Bu bankalar özelleştirme amacıyla yeniden yapılandırılmıştır. Yeniden yapılandırma sürecinin bir parçası olarak, banka varlıkları Sümerbank A.Ş. (bundan böyle “Sümerbank” olarak anılacaktır) ve Etibank Anonim Ortaklığı (adı sonradan Etibank A.Ş. olarak değiştirilmiştir– bundan böyle “Etibank” olarak anılacaktır) adlı iki yeni anonim tüzel kişiliğe devredilmiştir.

8. Sümerbank 17 Ekim 1995 tarihinde özelleştirilmiştir ve Hayyam Garipoğlu isimli bir iş adamı ve şirketlerinin sahip olduğu anonim bir şirket olan İpeks İplik Tekstil Sanayi A.Ş., bankanın hâkim hissedarı olmuştur.

9. Etibank 2 Mart 1998 tarihinde özelleştirilmiş olup, ilgili tarihte Dinç Bilgin ve şirketlerinin kısmen sahibi olduğu, anonim bir şirket olan Medya İpek Holding A.Ş. (İsmi daha sonra Medya Sabah Holding A.Ş. olarak değiştirilmiştir), Bankanın hâkim hissedarı olmuştur.

10. Başvuran özelleştirmenin ardından Sümerbank ve Etibank'ın yönetim kurulunda görevlendirilmiştir ve bu şirketler daha sonra Devlet tarafından devralınmadan önce görevinden istifa etmiştir.

11. Başvuran sırasıyla 31 Ekim 1995 ve 16 Şubat 1998 tarihleri arasında ve 2 Mart 1998 ve 25 Mart 1999 tarihleri arasında Sümerbank ve Etibank'ın Genel Müdürü idi.

B. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu hakkında bilgiler

12. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (bundan böyle “Fon” olarak adlandırılacaktır) 1983 yılında yatırımcıları korumak ve bankacılık sisteminin istikrarını arttırmak amacıyla kurulmuştur.

13. Fon ayrı bir tüzel kişilik olup, 2003 yılında bağımsız idari bir makam olana kadar Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (bundan böyle “Kurum” olarak anılacaktır) kontrolü altında bulunmaktaydı.

14. 2 Mayıs 1985 tarihinde yürürlüğe giren 25 Nisan 1985 tarihli, 3182 sayılı Mülga Bankacılık Kanunu (3182 sayılı Kanun) kapsamında belirtildiği üzere, Fon'un yetki alanı, bankadaki mevduat sahiplerinin birikimlerinin güvence altına alınmasıyla sınırlıydı.

15. 23 Temmuz 1999 tarihinde yürürlüğe giren ve 3182 sayılı Kanunun yerine geçen mülga 18 Haziran 1999 tarihli Bankalar Kanunu (4389 sayılı Kanun), Fon'un yetkisini, mali açıdan zorluk yaşayan bankaların karar alma süreçlerinin yönetimini kapsayacak şekilde genişletmiştir.

16. 4389 sayılı Kanun kapsamında, bankanın belirli mali sorunlar yaşaması (madde 14 § 3) ve hâkim hissedarlar tarafından kaynaklarının ve varlıklarının kötüye kullanılması (madde 14 § 4) durumunda, temettüler hariç olmak üzere, bankanın yönetim ve denetiminin ve hissedarların haklarının Fon'a devredilmesi öngörülmüştür.

17. 19 Aralık 1999 tarihinde yürürlüğe giren 17 Aralık 1999 tarihli 4491 sayılı Kanun, 4389 sayılı Kanuna, özellikle bankaların karar alma süreçleri bakımından Fon'un yetkilerinin kapsamını düzenleyen önemli değişiklikler yapılmasını öngörmüştür.

18. 4491 sayılı Kanunla değiştirildiği şekliyle 14 § 5 maddesi kapsamında; Fon'un devir tarihinde geçerli bilanço temelinde ödenmiş öz sermayelerine eşdeğer olan banka kayıplarını üstlenmesi koşuluyla, devredilen bir bankaya ait hisselerin mülkiyetini kazanabilmesine olanak tanınmıştır.

19. Aynı hüküm kapsamında, devredilen bir bankanın hisselerini elde etme hakkına ek olarak Fon, kaynaklarının yanlış veya kötüye kullanımının sonucu olarak bankanın uğradığı zararların iadesini veya telafisini talep etmeye yetkili olmuştur.

20. 4389 sayılı Kanunun 17 § 2 maddesi uyarınca, bu zararların giderilebilmesi amacıyla, bankanın iflas edip etmemesi dikkate alınmaksızın, devredilen bankanın banka kaynaklarının yanlış kullanımını teşkil eden işlemlerden sorumlu olan hâkim hissedarları veya yöneticilerinin şahsi sorumluluklarına başvurmak üzere, Fon hukuk davası açmaya yetkili kılınmıştır.

21. Bu kayıpların tazminini sağlamak amacıyla, Fon mahkemelerden, 4389 sayılı Kanunun 14 § 5 (b) maddesi uyarınca bu kişilerin varlıkları hakkında ihtiyati tedbir kararı vermek gibi koruma tedbirleri almalarını talep etmeye yetkili kılınmıştır.

22. 4389 sayılı Kanunun 15. maddesi kapsamında, Fon; vergi, resim ve harç gibi mali yükümlülüklerden muaf tutulmuştur.

C. Sümerbank ve Etibank'ın Fon'a devredilmesi

23. Mali durumlarını düzeltmek amacıyla alınan tedbirlerin başarısız olmasının ardından, Bakanlar Kurulunun 21 Aralık 1999 tarihli kararıyla ilk

olarak Sümerbank, yaklaşık bir yıl sonra ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (bundan böyle "Kurul" olarak anılacaktır) 27 Ekim 2000 tarihli kararıyla Etibank; 4389 sayılı Kanunun 14 §§ 3 ve 4. maddesi uyarınca Fon'a devredilmiştir.

24. Sonuç olarak Fon, temettüler hariç olmak üzere, bu bankaların yönetim ve denetimini ve hissedarların haklarını devralmıştır.

25. Fon ayrıca, Bakanlar Kurulu'nun kararına uygun olarak, 4389 sayılı Kanun'un 14 § 5 maddesi uyarınca bankaların hisselerinin mülkiyetini kazanmıştır.

D. Fon tarafından başvurana karşı açılan dava ve sonraki yasal ve fiili gelişmeler

26. Sümerbank ve Etibank'ın Fon'a devredilmesinin ardından, Kurul denetçileri bu bankaların eski yöneticilerinin müdür ve/veya yönetici sıfatıyla yetki verdiği ve onayladığı işlemleri incelemiştir.

27. Denetçilerin raporlarına göre, bankacılık kanunu ve uygulama kurallarına aykırı bir şekilde, banka kaynaklarının yanlış veya kötüye kullanımını teşkil eden her işlem bakımından; Fon 4389 sayılı Kanunun 17 § 2 maddesi uyarınca başvurana ve diğerlerine karşı ayrı şahsi sorumluluk davaları açmıştır (mevcut başvuruların konusunu oluşturan davaların detayları Ekte belirtilmiştir).

28. Fon bu davalarda, yerel mahkemelerden hukuka aykırı bu işlemlerin sonucu olarak bankaların uğradığı kayıplardan dolayı diğer davalılarla birlikte başvurayı finansal olarak sorumlu tutmasını ve aynı hüküm kapsamında şahsi iflasını ilan etmesini talep etmiştir.

29. Davanın başında, Fon mahkemelerden başvuran da dâhil olmak üzere davalıların malvarlıkları üzerine 4389 sayılı Kanunun 14 § 5 (b) maddesi uyarınca ihtiyati tedbir konulmasını talep etmiştir.

30. Bazı yargılamalar haricinde, mahkemeler Fon'un taleplerini kabul etmiştir ve her yargılamada; taşınır ve taşınmaz malları ve üçüncü taraflara karşı alacakları ve hakları da dâhil olmak üzere, başvuranın her türlü varlıklarını kapsayacak şekilde, Fon'un herhangi bir teminat vermesine gerek kalmaksızın ihtiyati tedbir kararları vermiştir (Fon'un tedbir talebinin kabul edildiği davalar ve başvuruların varlıklarına uygulanan ihtiyati tedbirin kapsamı için, bk. Ek).

31. Başvuran hakkındaki dava devam ederken, 4389 sayılı Kanun, 4743 sayılı ve 4672 sayılı Kanunlarla tadil edilmiştir. Söz konusu değişikliklerle Fon'a, devredilen bankaların kayıplarının giderilmesine ilişkin yargılamalara özgü bazı muafiyetler tanınmakla birlikte; bu bankalarla bağlantılı olarak talep edebileceği alacakların kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca Fon'a, borçlularla anlaşma yapabilme yetkisi ve mahkemelerden anlaşma süreleri boyunca hâlihazırda açılmış olan davaların ertelenmesini talep edebilme yetkisi gibi bazı ek yetkiler tanınmıştır.

32. 1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 19 Ekim 2005 tarihli Bankacılık Kanunuyla (5411 sayılı Kanun), 4389 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve bu Kanun 4389 sayılı Kanun yerine geçmiştir.

33. 5411 sayılı Kanun kapsamında, Fon'un 4389 sayılı Kanun kapsamındaki yetkileri korunmuş ve devredilen bir bankayla bağlantılı alacaklarını alması için Fon'a ek yetkiler tanınmıştır. Böylelikle Fon, bankaların hâkim hissedarlarının sahip oldukları şirketlerin yönetimini ve hissedarlığını devralmaya ve borçlu olunan meblağları azami olarak geri alabilmek amacıyla şirketlerin hisse ve varlıklarını satmaya yetkili kılınmıştır.

E. Sümerbank'a ilişkin yargılamalar

34. Başvuranın bankanın müdür ve yöneticisi olarak görev süresi sırasında yetki verdiği kredi işlemlerinin sonucu olarak Sümerbank'ın

uğradığı kayıplar nedeniyle, Fon başvuran hakkında birkaç farklı dava açmıştır.

35. Bu davalar 32844/17 no.lu başvurunun konusudur (detaylar için bk. Ekin A bölümü). Başvuran bu davalarda, bankanın genel müdürü olduğu süre boyunca, diğer deyişle 1998 yılına kadar, bankanın herhangi bir zarar rapor etmediğini ileri sürmüştür. İlgili tarihte banka müdürlerinin sorumluluklarını düzenleyen uygulanabilir kanun 1999 yılında yürürlüğe giren 4389 sayılı Kanun değil; bankanın müdürlerinin kanuna aykırı eylemleri nedeniyle bankanın iflas etmesi durumunda banka müdürlerinin de iflasını öngören hükümler içermeyen 3182 sayılı Kanundu.

36. Başvuran hakkındaki dava devam ederken, Fon 12 Ağustos 2004 tarihinde, bankanın Fon'a devredildiği dönemde diğerleri arasında Sümerbank'ın hâkim hissedarları olan Hayyam Garipoğlu ve şirketleriyle (bundan böyle "H.G. Grubu" olarak adlandırılacaktır) bir protokol imzalamıştır. Bu protokol 27 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

37. Bu protokol kapsamında, H.G. Grubu'nun Sümerbank'ın zarara uğramasına neden olan kredi ve diğer işlemler sebebiyle Fon'a olan borçlarının yeniden yapılandırılması ve borcun yeniden ödenmesine ilişkin koşulların belirlenmesi amaçlanmıştır. Protokolde ayrıca, Sümerbank'ın zararlarının giderilmesi amacıyla Fon tarafından açılan davalarla ilgili olarak özel bir hüküm de yer almıştır. Bu hükme göre, başvuran ve diğer kişiler hakkındaki yargılamalar, taraflar protokol şartlarına uydukları sürece ertelenecektir.

38. Bu protokolün tarafları, 12 Ağustos 2004 tarihli esas protokolü tamamlamak amacıyla; 7 Ocak 2009, 9 Nisan 2010 ve 25 Haziran 2010 tarihlerinde ek protokolleri imzalamışlardır.

39. Yukarıda bahsedilen ve Fon ve H.G. Grubu arasında imzalanan protokoller başvuran hakkında açılan davanın ilerleyişi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bazı yargılamalar kapsamında mahkemeler, davaların

konusuz kaldığına karar vermişken, diğerlerinde Fon davaları geri çekmeye karar vermiştir.

1. Konusuz kalan davalar

40. İki yargılama kapsamında (2011/399 ve 2012/291 esas sayılı davalar), mahkemeler H.G. Grubu tarafından 12 Ağustos 2004 tarihli protokoller ve 7 Ocak 2009, 9 Nisan 2010 ve 25 Haziran 2010 tarihli ek protokoller kapsamında Fon'a yapılan ödemelerin, Fon'un iddia konusu zararının tazmin edilmesini sağladığını sabit bulmuştur. Mahkemeler bu temelde, başvuran hakkındaki davaların konusuz kaldığına karar vermiştir.

41. İlk yargılamalar kapsamında (esas no. 2011/399), ilk derece mahkemesi, sonraki gelişmeler nedeniyle bir davanın konusuz kalması halinde; dava açıldığında üstün gelen tarafın, diğer deyişle daha haklı olduğu gözlemlenen tarafın yargılama giderleri ve vekâlet ücretlerinin, diğer tarafça ödenmesi gerektiğine karar vermiştir. Böylelikle mahkeme başvuranın kusurlu davranışından ötürü dava açılmasına neden olmadığını tespit etmiş ve başvurana vekâlet ücreti olarak 1.200 Türk lirası (karar tarihinde yaklaşık 512 avro) ödenmesine karar vermiştir. İlk derece mahkemesi ayrıca Fon'un statüsünün Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (bundan böyle "Tarife" olarak anılacaktır) kapsamındaki koşullar uyarınca dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

42. Başvuran, Fon'un talep ettiği miktarla orantılı olarak, oransal esasa göre kendisine vekâlet ücretlerinin ödenmesi gerektiğini ileri sürerek ilk derece mahkemesi kararını temyiz etmiştir.

43. Yargıtay 14 Nisan 2014 tarihinde temyiz talebini reddetmiş ve ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

44. 2012/291 esas sayılı ikinci yargılamalarda, başvuran 28 Eylül 2012 tarihinde ilk derece mahkemesine bir dilekçe sunmuş ve Fon'un da bu şekilde hareket etmesi şartıyla yargılama giderlerini ve vekâlet ücretlerini alma hakkından feragat etmeyi kabul edeceğini belirtmiştir.

45. Ancak 31 Aralık 2012 tarihli duruşmada Fon, başvuranın davanın açılmasına neden olduğunu ileri sürerek; mahkemeden başvuranın vekâlet ücretlerini ödemesine karar vermesini talep etmiştir.

46. İlk derece mahkemesi aynı tarihte verdiği kararında, taraflara vekâlet ücreti ödenmesi için herhangi bir gerekçe bulunmadığına karar vermiştir. Yargılama giderlerine ilişkin olarak; taraflar, şikâyet konusu kredinin yönetimi hususundaki başvuranın iddia konusu kusurlu davranışını mahkeme önünde müzakere etme fırsatına sahip olmadan, Fon'un yaşadığı zararların karşılanması nedeniyle; bu masrafların Fon tarafından karşılanmasına karar vermiştir.

47. Başvuran temyiz başvurusunda bulunmamış olup, karar 3 Mayıs 2013 tarihinde kesinleşmiştir.

2. Fon tarafından geri çekilen davalar

48. 2008/271 ve 2009/650 esas sayılı iki yargılama kapsamında, Fon başvuran hakkındaki davaları geri çekmeye karar vermiştir.

49. İlk yargılamalar kapsamında (esas no. 2008/271), Fon 25 Şubat 2011 tarihinde mahkemeye davayı geri çekme isteğini ve vekâlet ücreti ve yargılama giderleri ile kararı temyiz etme hakkından feragat etme isteğini açıklayan bir dilekçe sunmuştur. Başvuran Fon'un davayı geri çekme isteğine rıza göstermiş ve vekâlet ücreti hakkından feragat etmiştir. Sonrasında, 25 Mayıs 2011 tarihli bir kararla, ilk derece mahkemesi başvuran hakkındaki davayı tefrik etmiş (2011/293 esas sayılı dosya kapsamına kaydederek) ve Fon tarafından geri çekilmesi nedeniyle davayı reddetmiştir.

50. İkinci yargılamalar kapsamında (esas no. 2009/650), 28 Şubat 2011 tarihli duruşmada, Fon mahkemeyi davayı geri çekmek istediği hususunda bilgilendirmiştir. Başvuran aynı tarihte, mahkemeye dilekçe sunmuş ve varlıkları üzerindeki ihtiyati tedbirlerin mahkemelerce kaldırılması şartıyla davanın geri çekilmesine rıza gösterdiğini ve vekâlet ücreti ve temyiz hakkından feragat ettiğini bildirmiştir. Böylelikle mahkeme 9 Mart 2011

tarihinde, davanın geri çekilmesi nedeniyle başvuran hakkındaki davayı reddetmiş ve varlıkları üzerindeki ihtiyati tedbiri kaldırmıştır. Tarafların kendi mahkeme masraflarını ve vekâlet ücretlerini ödemesine karar verilmiştir. Taraflar bu kararı temyiz etmemiştir.

F. Etibank’a ilişkin yargılamalar

51. Başvuranın bankanın müdür ve yöneticisi olarak görev süresi sırasında yetki verdiği kredi işlemlerinin sonucunda Etibank’ın uğradığı kayıplar nedeniyle, Fon başvuran hakkında birkaç farklı dava açmıştır.

52. Bu davalar 21932/08 ve 53870/09 no.lu başvuruların konusudur (detaylar için bk. Ek’in B bölümü).

1. Fon ve Etibank’ın hâkim hissedarları arasında imzalanan protokoller

53. Dinç Bilgin ve şirketleri Medya Sabah Holding A.Ş.’deki tüm hisseleri yavaş yavaş almış ve Etibank’ın Fon’a devredildiği zamanlarda Etibank’ın hâkim hissedarı olmuştur.

54. Başvuran hakkındaki yargılamalar halen devam ederken, Fon 17 Kasım 2003 tarihinde diğerleri arasında Dinç Bilgin ve Medya Sabah Holding A.Ş. (Bundan böyle “Medya Grubu” olarak anılacaktır) de dâhil olmak üzere şirketleriyle bir protokol imzalamıştır. Söz konusu Medya Grubu televizyon kanalı ATV ve günlük gazete Sabah da dâhil olmak üzere, medya sektöründeki bazı varlıklara sahip olup bu varlıkları işletmiştir.

55. Protokole göre, Medya Grubu bankanın hâkim hissedarı olarak Etibank’ın zarara uğramasına neden olmasından dolayı Fon’a olan borçlarının ödenmesi yoluyla, medya sektöründeki bazı varlıklarını ve bazı ticari anlaşmaları kapsamındaki alacaklarını Fon’a devredecekti.

56. Ancak bu protokolün uygulanmasındaki zorluklar nedeniyle, Dinç Bilgin medya sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin (bundan böyle “Merkez

Grubu” olarak adlandırılacaktır) de sahibi olan Turgay Ciner isimli bir başka iş adamıyla bir sözleşme yapmıştır.

57. Bu sözleşmeye göre, Fon’a devredilemeyen varlıklar ve alacaklar Merkez Grubu tarafından alınacak; Merkez Grubu ise bunun karşılığında 17 Kasım 2003 tarihli protokol kapsamında, Medya Grubu’nun Fon’a karşı olan yükümlülüklerini üstlenecekti.

58. Bu sözleşmenin koşulları uyarınca 17 Kasım 2003 tarihli protokolün değiştirilmesi ve değiştirilen protokolün yürürlüğe konulması amacıyla Diğerleri arasında, Fon, Medya Grubu ve Merkez Grubu arasında 3 Mayıs 2005 tarihinde bir protokol yapılmıştır.

59. Ancak iddialara göre Dinç Bilgin ve Turgay Ciner’in bu protokollerin koşullarına aykırı olarak gizli anlaşma yapmalarından dolayı, belirtilmeyen bir tarihte Fon 17 Kasım 2003 ve 3 Mayıs 2005 tarihli protokolleri iptal etmiştir.

60. Sonuç olarak Fon, 5411 sayılı Kanunla verilen yetkileri kullanarak, temettüler hariç olmak üzere, Medya Grubu ve Merkez Grubunu oluşturan şirketlerin yönetimini, denetimini ve hissedarların haklarını devralmıştır ve bu şirketlerin medya sektörü varlıklarına el koymuştur.

61. Fon, bu şirketlerin televizyon kanalı ATV ve günlük gazete Sabah’ı da kapsayan hisselerini ve varlıklarını bir araya getirmiş, ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü (bundan böyle “Bütünlük” olarak anılacaktır) isimli tek bir birim oluşturmuş ve satışı için bir ihale düzenlemiştir.

62. Fon 5 Aralık 2007 tarihinde Bütünlüğü 1.1 milyar dolara satmıştır.

63. Fon 28 Kasım 2008 tarihinde, Bütünlüğün satılmasıyla elde edilen kazançla Medya Grubu’nun Fon’a borçlu olduğu miktarın geri ödenmesine ilişkin koşulların belirlenmesi amacıyla Medya Grubu ve Merkez Grubu ile yeni bir protokol imzalamıştır.

64. 28 Kasım 2008 tarihli Protokolün başvuran hakkındaki yargılamalar ve protokolün yürürlüğe girmesiyle ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 8.7

“İşbu protokolün imzalanarak borçlular tarafından açılan adli veya idari davaların geri çekilmesi ve Fon tarafından açılan davaların ve takiplerine kesinleştirilmesinden sonra; İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin 2001/1200 E.,2001/2193 E. sayılı şahsi iflas ve mali sorumluluk davalarının tüm davalılar ve tüm dava tutarları yönünden durdurulması için Fon tarafından ilgili Mahkemelerden talepte bulunulacaktır. İşbu protokolün 6.2. maddesinde belirtilen ATV Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü sıra cetvelinin kesinleşmesinden sonra, ertelenen mali sorumluluk, şahsi iflas ve iade ve tazmin davalarının işbu protokol kapsamına giren alacak kalemleri ile örtüşen kısımları bakımından konusuz kalmasını teminen Fon tarafından gerekli hukuki işlemler yerine getirilecektir (...).”

Madde 18

“... İşbu protokol, tarafların imzalaması, borçluların ve/veya kan ve sıhri hısımlarının ve/veya bağlantılı gerçek ve tüzel kişilerin Fon aleyhine açmış oldukları tüm davalardan feragat etmeleri, Fon tarafından açılmış tüm ve dava ve takiplerin kabul edilerek kesinleştirilmesi ve ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü ihalesinin ve ihale bedeline ilişkin sıra cetvelinin kesinleşmesinden sonra yürürlüğe girecektir.”

65. Medya Grubu ve Merkez Grubu şirketleri, hisseleri ve varlıkları Fon tarafından alınmadan önce, üçüncü taraflarla iş yürüten ve kar eden ticari kuruluşlardı. Fon, bu şirketlerin yönetimini, hisselerini ve varlıklarını devralarak üçüncü taraflara karşı yükümlülüklerini de devralmıştır.

66. Bu nedenle, Medya Grubu ve Merkez Grubu şirketlerinin varlıkları ve hisselerini oluşturan Bütünlüğün satılmasından elde edilen gelir, Fon’un devraldığı bu şirketlerin söz konusu üçüncü taraflara olan borçlarının ödenmesi amacıyla kullanılmak zorundaydı.

67. Fon, Bütünlüğün satılmasından elde edilen gelirin söz konusu üçüncü taraf alacaklılara dağıtılma yönteminin belirlenmesi amacıyla; 5411 sayılı Kanun ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Tarafından Ticari ve İktisadi Bütünlük Oluşturan Mahcuzların Satışına İlişkin Yönetmelik uyarınca, her alacaklının sırasını belirten bir cetvel hazırlamıştır (bundan böyle “Sıra Cetveli” olarak anılacaktır).

68. Sıra cetveli 2 Aralık 2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

69. Sonrasında, Medya Grubu ve Merkez grubu şirketlerinin bazı alacaklıları, Bütünlüğün satışının iptali talebiyle veya Sıra Cetvelindeki yerlerine itiraz etmek amacıyla Fon aleyhine hukuk davası veya idari dava açmışlardır.

70. 28 Kasım 2008 tarihli Protokol ve bu protokollerle bağlantılı gelişmeler, başvuran hakkındaki Etibank’a ilişkin dava üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Mahkemeler ilk davada, davanın konusuz kaldığına karar vermiş; ancak ikinci davada mahkemeler protokol şartları uyarınca Fon’un talebi üzerine yargılamaları ertelemiştir.

2. Konusuz kalan dava

71. 2008/192 esas sayılı yargılama kapsamında, mahkemeler davanın konusuz kaldığına ve karar vermeye yer olmadığına hükmetmiştir. Mahkeme, hukuka aykırı kredi kullanma sorumluluğundan dolayı başvuranın iflasını ilan etme koşullarının karşılanmasına rağmen, şikâyet konusu kredi işlemlerindeki kredi alan kişilerin borçlarını tamamen ödeyerek bankanın kayıplarını telafi ettiklerine karar vermiştir.

72. Mahkeme 17 Nisan 2006 tarihli kararda, başvuran ve diğer davalıların yargılama giderleri ve maktu vekâlet ücreti için belirli miktar ödeme yapmalarına karar vermiştir.

73. Başvuran diğerleri arasında, mahkemenin yargılama giderlerini ve vekâlet ücretlerini kendisine yüklemesi ve oransal esasa göre kendisine vekâlet ücretinin ödenmesine hükmetmemesinin kanuna aykırı olduğunu ileri sürerek Yargıtay önünde bu kararı temyiz etmiştir.

74. Yargıtay 22 Şubat 2008 tarihinde, yargılama giderlerine ilişkin kararı hariç olmak üzere, ilk derece mahkemesi kararını onamış olup; yargılama giderlerinin yeniden hesaplanması için davayı ilk derece mahkemesine göndermiştir.

75. İlk derece mahkemesi 30 Haziran 2008 tarihinde başvuranın diğer davalılarla birlikte yargılama gideri olarak 11.678,43 Türk lirası (karar tarihinde yaklaşık olarak 7.116 avro) ödemelerine karar vermiştir. Ayrıca Yargıtay kararıyla kesinleşen önceki kararının kısımlarıyla ilgili olarak, ayrı bir karar vermeye yer olmadığına hükmetmiştir.

76. Başvuran bu kararı temyiz etmiş; yargılama giderlerinin kendisine ödenmesinden şikâyetçi olmuş ve bu durumun adil yargılama ilkelerine uygun olmadığını, zira mahkemelerin davanın esası hakkında değerlendirme yapmadıklarını belirtmiştir.

77. Yargıtay, 21 Mayıs 2009 tarihinde, başvuranın yargılama giderleri hakkındaki görüşüne yanıt vermeksizin temyiz talebini reddetmiştir.

3. Fon'un talebi üzerine ertelenen davalar

78. 2008/509 sayılı yargılamada, ilk derece mahkemesi, Bütünlüğün satışından elde edilen gelirlerin dağıtımı için hazırlanan sıra cetvelinin, 28 Kasım 2008 tarihli protokolün 6.2 ve 8.7 maddeleri uyarınca kesinleşmesine kadar; Fon'un talebi üzerine, 28 Kasım 2008 tarihli protokolün ilgili hükümleri ve 4389 ve 5411 sayılı Kanunların ilgili hükümleri uyarınca, başvuran hakkındaki davaları ertelemeye karar vermiştir. Mahkemeler bu bağlamda, başvuranın yargılamanın ertelenmesine rıza göstermemesine rağmen, bankanın yöneticisi olarak hukuka aykırı kredi kullandırma hususundaki sorumluluğu temelinde şahsi iflasına ilişkin koşulların karşılandığını belirtmiştir. Mahkemelerin gerekçesine göre, bu tür durumlarda ve iç hukuk tarafından Fon'a tanınan imtiyaz temelinde; Fon'un bankanın zararlarının karşılanmasına kadar yargılamaların ertelenmesini talep etme hakkına sahiptir. Mahkemeler "tek zarar tek tazminat ilkesini" dikkate alarak; başvuranın sorumlu olacağı borç miktarının, protokole borçlu tarafça yapılan ödemelere bağlı olacağı kanısına varmıştır. Ayrıca borcun tam olarak ödenmesi durumunda, başvuran hakkındaki dava konusuz kalacaktır. Bu ihtimaller ve bunların başvuranın ödemesi gereken tazminat miktarları

üzerindeki doğrudan etkileri dikkate alındığında; mahkemeler yargılamaların ertelenmesinin en iyi seçenek olduğuna karar vermiştir.

79. Mahkemeler kararlarında ayrıca, erteleme kararının ihtilafın esası hakkında bir karar olarak değerlendirilememesi nedeniyle, avukatlık ücretlerine ilişkin bir belirleme yapılmaya gerek olmadığına karar vermiştir.

80. Başvuran bu kararlara karşı temyiz başvurusunda bulunarak; yargılamaların ertelenmesine rıza göstermediğini belirtmiş ve mahkemelerin davayı incelemeye devam etmesi konusunda ısrarda bulunmuştur. Başvuran ayrıca diğer hususların yanı sıra, yargılamalar boyunca avukatla temsil edilmesine rağmen mahkemelerin kendisine vekâlet ücreti ödenmemesi yönündeki kararının hukuka uygun olmadığını belirtmiştir.

81. Yargıtay başvuranın temyiz talebini reddetmiş ve 15 Haziran 2009 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

G. Başvuranın varlıklarına uygulanan ihtiyati tedbirler

82. Mahkemelerin 4389 sayılı Kanunun 14(5)(bc) ve 17. maddeleri temelinde Fon'un ihtiyati tedbir talebini kabul ettiği yargılamaların çoğu boyunca yerel mahkemeler; ihtiyati tedbir kapsamını, başvuranın maaşını, emekli maaşını veya hesabındaki parayı belirli bir miktara kadar kullanmasına olanak tanıyacak şekilde, kademeli olarak sınırlandırmayı kabul etmiştir.

83. Aynı şekilde Sümerbank'a ilişkin 2008/271 ve 2009/650 esas sayılı davalarda, başvuranın varlıklarına uygulanan ihtiyati tedbirler Fon'un davayı geri çekmesi üzerine kaldırılmıştır. Bu nedenle söz konusu yargılamalar kapsamında, başvuranın taşınmazları üzerindeki ihtiyati tedbir yaklaşık on bir yıl boyunca yürürlükte kalmışken; maaşı dâhil olmak üzere taşınırları üzerindeki ihtiyati tedbir 2008/271 esas sayılı dava kapsamında yaklaşık altı yıl boyunca ve diğer yargılamalarda bir aydan daha kısa süre boyunca yürürlükte kalmıştır.

84. 2008/192 ve 2008/509 esas sayılı Etibank’a ilişkin yargılamalarda, mahkemeler başvuranın talebi üzerine ihtiyati tedbiri kaldırmaya karar vermiştir. Mahkemeler bu yargılamalarda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararlarda ihtiyati tedbirin sürdürülmesine ilişkin olarak açık bir hüküm bulunmaması nedeniyle; başvuranın varlıkları üzerindeki ihtiyati tedbirin mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun (no. 1086) 112. maddesi uyarınca kendiliğinden kalktığına karar vermiştir. Bu nedenle, başvuranların varlıkları üzerindeki ihtiyati tedbirler hukuki olarak yedi yıl boyunca yürürlükte kalmıştır; ancak gerçekte, yaklaşık on yıl sürmüştür. Zira, 2011 yılına kadar mahkemeler sırasıyla 30 ve 31 Haziran 2008 tarihli kararlarında bir hüküm verilmemesi nedeniyle söz konusu ihtiyati tedbirlerin kalktığını netleştirmemişlerdir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Banka karar alma süreçleri ve Fon’un yetkileri ve ayrıcalıklarına ilişkin bankacılık mevzuatı hükümleri

1. 4491 sayılı Kanunla değiştirildiği şekliyle 4389 sayılı Bankalar Kanunu

85. 4389 sayılı Kanun’un ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

Madde 14

“4. Kurum, bir bankanın yönetim ve denetimini doğrudan ya da dolaylı olarak, tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortakların, banka kaynaklarını bankanın emin şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek biçimde doğrudan veya dolaylı olarak kendi lehlerine kullandıklarını veya bankayı bu suretle zarara uğrattıklarını tespit ettiği takdirde Kurul, en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınan kararla bunların temettü hariç ortaklık hakları ile bankanın yönetim ve denetimini Fon’a devretmeye yetkilidir.

5. (a) Fon, (3) numaralı fıkra hükümlerine göre temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi kendisine devredilen bankanın devir tarihi itibarıyla düzenlenecek bilançosunu esas almak suretiyle...

(ab) Sigorta kapsamında bulunan mevduat tutarını aşmamak ve hisselerinin tamamına sahip olmak kaydıyla, sermayesine tekabül eden zararlarını devralmaya,...

(b) Fon, (4) numaralı fıkra hükümlerine göre temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi kendisine devredilen bankanın...

(ba) Anılan fıkroda belirtilen şekilde kullanılan kaynaklarının veya uğradığı zararın vereceği süre içinde iade veya tazmin edilmesini ve hisselerin Kurulca uygun görülecek gerçek ve tüzel kişilere devredilmesini istemeye;

...

(bc) Yönetim ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak, tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortaklarının mal varlıkları üzerine teminat aranmaksızın ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz kararları ile ilgililerin yurtdışına çıkmasına yasaklama dahil, alacaklıların menfaati için zorunlu olan her türlü muhafaza tedbirinin alınmasını ilgili mahkemeden istemeye yetkilidir.”

Madde 15

“1. Bankalardaki tasarruf mevduatı kamu tüzelkişiliğini haiz Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından sigorta edilir. Fon, 14 üncü madde hükümlerine göre hisseleri ve/veya yönetim ve denetimi kendisine intikal eden bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması ve üçüncü kişilere devri ve bu Kanun ile kendisine verilen diğer işleri de yapmakla görevli ve yetkilidir.

3. Fon her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır (...).”

Madde 17

“1. Bir bankanın yönetim kurulu ve kredi komitesi başkan ve üyeleri ile genel müdür, genel müdür yardımcıları ve imzaları bankayı ilzam eden memurlarının kanuna aykırı karar ve işlemleriyle bankanın iflasına neden olduklarının tespiti halinde, bankaya verdikleri zararlarla sınırlı olarak bunların şahsi sorumlulukları yoluna gidilerek, Fon Kurulu kararına istinaden ve Fon’un talebi üzerine doğrudan şahsen iflaslarına mahkemece karar verilebilir. Bu karar ve işlemler bankanın yönetim ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortaklara menfaat temini amacıyla yapıldığı takdirde, menfaat temin eden ortaklar hakkında da temin ettikleri menfaat üzerinden aynı hüküm uygulanır (...)

2. Bu madde, 14 üncü maddenin (14), (3) ve (5) numaralı fıkraları gereğince temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi veya hisseleri Fon'a devrolunan bankaların bu maddenin (1) numaralı fıkrasında sayılan ortakları ile anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında belirtilen işlemler ile (14) numaralı fıkrasının uygulanmasına neden olan işlemlerde sorumluluğu bulunan ve bu maddenin (1) numaralı fıkrasında sayılan banka görevlileri hakkında da bankanın iflası aranmaksızın uygulanır.

3. 14 üncü maddenin (5) numaralı fıkrasının (b) bendindeki mal beyannamesine ve muhafaza tedbirlerine ilişkin hükümler bu maddede de kıyasen uygulanır.”

2. 4389 sayılı Kanunu tadil eden 4672 sayılı Kanun

86. 4672 sayılı Kanunla tadil edildiği şekliyle, 4389 sayılı Kanunun 15 § 3 maddesinin ilgili kısımları ve 4672 sayılı Kanunla eklenen 15 § 7 maddesi aşağıdaki gibidir:

Madde 15

“3. ... Fon, devraldığı alacakları ile ilgili olarak iskonto da dâhil olmak üzere her türlü tasarrufta bulunmaya, sulh olmaya, alacağına mahsuben menkul ve gayrimenkul mallar ile her türlü hak ve alacakları hiçbir sınırlamaya tâbi olmaksızın devralmaya yetkilidir (...)

7. ... (b) Hisseleri kısmen veya tamamen Fon'a intikal eden bir bankanın yönetim ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortaklarının veya yöneticilerinin, yönetim kurulu, kredi komiteleri, şubeler, diğer yetkili ve görevliler aracılığıyla veya sair suretlerle banka kaynaklarını ve varlıklarını doğrudan veya üçüncü kişilere rehnetmek, teminat göstermek, ekonomik gücü olmayan kişilere kredi vermek, karşılığında kredi temin etmek amacıyla kredi kullandırmak, yurt içi veya yurt dışı banka ve malî kuruluşlar nezdinde depo veya sair adlarla hesap açtırmak veya bu hesapları teminat göstermek ve sair şekillerde kullanmak suretiyle veya başkaca dolanlı işlemlerle edindikleri veya bu suretle üçüncü kişilere edindirdikleri para, mal, her türlü hak ve alacakların temininde kullanılan banka kaynakları ve varlıkları nedeniyle doğan alacak Fon alacağı sayılır...”

87. 4672 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesine göre; bu Kanunla, 4389 sayılı Kanuna madde 15 § 7 de dahil olmak üzere eklenen bazı hükümler, 4672 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, Fon'un temettü hariç

ortaklık hakları ile yönetim ve denetimleri veya hisseleri Fon'a intikal eden bankalarla bağlantılı alacakları bakımından da geçerli olacaktır.

3. 4389 sayılı Kanunu tadil eden 4743 sayılı Kanun

88. 4389 sayılı Kanun'un 15 § 3 maddesinin ilgili kısmı, 4743 sayılı Kanun ile değiştirildiği haliyle aşağıdaki gibidir:

Madde 15

“3. Fon, devraldığı ve dava veya iflas takibine konu etmekle görevli ve yetkili olduğu alacakları ve 6183 sayılı Kanuna göre takip ettiği ve/veya edeceği alacakları da dâhil olmak üzere bu Kanunda yazılı her türlü alacakları ile ilgili olarak iskonto da dâhil olmak üzere her türlü tasarrufta bulunmaya, sulh olmaya, alacağına mahsuben menkul ve gayrimenkul mallar ile her türlü hak ve alacakları hiçbir sınırlamaya tâbi olmaksızın devralmaya ve alacağın yeniden itfa planına bağlanması da dâhil olmak üzere borçlularla anlaşma yapmaya ve borçlularla yaptığı anlaşmalar kapsamında 14 ve 17 nci maddeler uyarınca Fon Kurulunca belirlenecek esas ve usuller dâhilinde muhafaza tedbiri uygulayıp, uygulamamaya, dava açıp açmamaya veya açılmış bulunan hukuk davalarının yapılan anlaşma süresince durdurulmasını mahkemeden istemeye yetkilidir...”

4. 4389 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran ve bu Kanunun yerine geçen 5411 sayılı Kanun

89. 5411 sayılı Kanun'un ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

Madde 108

“... Fon'a devredilen bankaların hâkim ortakları ve yöneticileri, bu Kanunun şahsi sorumluluğa ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kullandıkları kaynakları ve bu suretle uğranılan zararları Fon tarafından verilecek süre içerisinde iade ve tazmin etmekle mükelleftir.

Bu maddenin uygulanmasında, bankaların hâkim ortaklarının ve yöneticilerinin; yönetim kurulu, kredi komiteleri, yöneticiler, şubeler ve diğer yetkili ve görevliler aracılığıyla veya sair suretlerle, banka kaynaklarını ve varlıklarını; rehnetmek, teminat göstermek, açıldığı tarih itibarıyla kredibilitesi olmadığı aşikâr bulunan kişilere kredi

vermek, karşılığında kredi temin etmek amacıyla kredi kullandırmak, yurt içi ve yurt dışı banka ve mali kuruluşlar nezdinde depo ve sair adlarla hesap açtırmak veya bu hesapları teminat göstermek ve sair şekillerde doğrudan veya dolaylı olarak kendileri veya başkaları lehine para, mal, her türlü hak ve alacak temini amacıyla kullandıkları veya başkalarına kullandırdıkları banka kaynakları ve varlıkları, dolanlı kaynak olarak kullanılmış sayılır. (...)"

Madde 132

"... Fon, takip ettiği alacaklar ile ilgili olarak iskonto da dâhil olmak üzere her türlü tasarrufta bulunmaya, sulh olmaya, satmaya, geri almaya, alacağına mahsuben menkul ve gayrimenkul mallar ile her türlü hak ve alacakları belirleyeceği koşullar ile devralmaya ve alacağın yeniden itfa planına bağlanması da dâhil olmak üzere borçlularla anlaşma yapmaya ve borçlularla yaptığı anlaşmalar kapsamında Fon Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar dâhilinde muhafaza tedbiri uygulayıp, uygulamamaya, dava açıp açmamaya veya açılmış bulunan hukuk davalarının yapılan anlaşma süresince durdurulmasını mahkemeden istemeye yetkilidir..."

Madde 134

"Fon, alacağının tahsili bakımından yarar görmesi halinde ve Fon'a borçlu olup olmadıklarına bakılmaksızın, Fon bankalarının;

- (a) Yönetim ve denetimine sahip olduğu iştiraklerinin,
- (b) Hâkim ortağı olan tüzel kişilerin
- (c) Gerçek ve tüzel kişi hâkim ortaklarının hâkim ortak olduğu şirketlerin,

(d) Yukarıda sayılan kişiler adına hareket eden veya onlar hesabına kendi adına para, mal veya hak edinen şirketlerin ortaklarının, (...) sahip oldukları hisselerinin tamamına ve/veya bir kısmına ilişkin temettü hariç ortaklık hakları ile bu şirketlerin yönetim ve denetimini devralmaya (...) yetkilidir.

(...) Fon, bu fıkra da sayılan gerçek veya tüzel kişilere ait şirket hisselerinin ve/veya bu şirketlerdeki lisans, ruhsat, (...) geçici frekans ve kanal kullanımı ve imtiyaz sözleşmelerinden doğan hakları dâhil olmak üzere diğer tüm hak ve varlıklarının ve/veya bu hisselerle orantılı aktiflerinin satışını gerçekleştirmeye ve bu satışlardan elde edilen tutarları Fon alacaklarına mahsup etmeye (...) yetkilidirler.

Fon alacaklarının tahsilini teminen, (...) haczedilen aktif değerler ile lisans, ruhsat ve imtiyaz sözleşmelerinden doğan haklar ve bu varlıkların ferî veya mütemmim cüzî niteliğindeki sözleşmelerden doğan, ancak başlı başına iktisadî değeri olmayanlar da dâhil olmak üzere diğer tüm hak ve varlıkları bir araya getirerek, ticarî ve iktisadî bütünlük oluşturarak alıcısına geçişini sağlayacak şekilde satışına, hacizli malların birden fazla borçluya ait olması ve/veya birden fazla alacaklının haczi olması halinde de satışı yaptırmaya, ihale bedelinin ödenme şeklini, para birimini, alıcıların sahip olması gereken şartları, ödeme tarihini ve ihalenin sair usul ve esasları ile satış şartlarını (...) belirlemeye, satışa konu ticarî ve iktisadî bütünlüğü alacağına mahsuben satın almaya (...) Fon Kurulu yetkilidir (...) Fon Kurulu, satış kararıyla birlikte, bu satışı gerçekleştirmek üzere en az üç kişiden oluşan bir satış komisyonu oluşturur ve başkanını belirler (...) Ticarî ve iktisadî bütünlüğün muhammen bedeli, satış komisyonu tarafından, uzman gerçek veya tüzel kişilerin kıymet takdiri raporu dikkate alınarak (...) düzenlenecek rapor çerçevesinde Fon Kurulu tarafından belirlenir (...) İhale bedelinin dağıtımına esas sıra cetveli satış komisyonu tarafından düzenlenir (...)

Bu hüküm uyarınca yapılacak satışlara ilişkin diğer esas ve usuller Fon tarafından çıkarılacak yönetmelikle tespit edilir (...)

Gerçek ve tüzel kişilerin sahip olduğu varlıkların, bu maddede yer alan hükümler çerçevesinde ticari ve iktisadi bütünlük kapsamında veya bu Kanunda yer alan hükümler çerçevesinde ayrı ayrı cebri icra yoluyla satışlarından elde edilen bedelden; satış tarihine kadar tahakkuk etmiş olmak şartıyla, sırasıyla Fon Kurulu tarafından karar verilmesi halinde şirketlerin teknik bilgi, yazılım, donanım, ekipman, mal ve hizmet alımından doğan geçmiş dönem borçları, kişilerin Devlete ve sosyal güvenlik kuruluşlarına olan (...) borçları (...) ödendikten sonra kalan kısım, kişilerin diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üst kurullara olan borçlarına garameten taksim edilerek ödenir...

Fon, bu maddede sayılan alacaklara ilişkin para, mal, her türlü hak ve alacaklara ihtiyatî haciz koymaya, muhafaza altına almaya ve (...) hazırlanacak raporları dikkate alarak tespit edeceği değeri üzerinden, alacağına mahsuben devralmaya yetkilidir....”

Madde 136

“Fon alacaklarının tahsilini teminen, Fon tarafından bu Kanun hükümleri çerçevesinde açılan ve/veya takip edilen dava ve takiplerde verilen ihtiyatî haciz karar kesinleşinceye veya takip sonuçlanıncaya kadar devam eder.”

Geçici Madde 11

“Bu Kanunun yayımı tarihinden önce, 26.12.2003 tarihine kadar temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetim Fon’a intikal eden (...) bankalar hakkında başlatılan işlemler sonuçlanıncaya ve her türlü Fon alacakları tahsil edilinceye kadar bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Kanunun 14, 15, (...) 17, (...) maddeleri (...) hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.

(...) Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesi uyarınca işlem yapılan bankalar (...) hakkında (...) 4389 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.”

Geçici Madde 16

“Bu Kanun ile, Fon alacağının tahsili bakımından yarar görülerek diğer konularda Fon lehine getirilen hükümler makale şamildir.”

5. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Tarafından Ticari ve İktisadi Bütünlük Oluşturan Mahcuzların Satışına İlişkin Yönetmelik

90. Fon tarafından hazırlanan Yönetmeliğin ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 4

“Bir veya birden fazla gerçek veya tüzel kişiye ait olan (...) lisans, ruhsat ve imtiyaz sözleşmeleri ile (...) geçici veya daimi frekans ve kanal kullanımından doğan haklar ve bu mal, hak ve/veya varlıkların fer’i veya mütemmim cüzü niteliğindeki sözleşmeler ile bu sözleşmelerden doğan ancak başlı başına iktisadi değeri olmayanlar da dâhil olmak üzere diğer tüm mal, hak ve/veya varlıkların tamamı veya bir kısmı ticari ve iktisadi bütünlüğün kapsamındadır.”

Madde 26

“1. Ticari ve iktisadi bütünlüğün ihale bedelinin dağıtımına esas sıra cetveli, ihale bedelinin alıcı tarafından ödenmesinden sonra Satış Komisyonu tarafından 5411 sayılı Kanun uyarınca düzenlenir.

2. Kurul tarafından bu Yönetmeliğin 25 inci maddesi kapsamındaki geçmiş dönem borçlarının ihale bedelinden ödenmesine karar verilmesi halinde mezkûr ödemelerin yapılmasından sonra kalan ihale bedelinden satışa konu varlıkların ait olduğu şirketlerin kamu kurum, kuruluşları ve üst kurullara olan ve satış tarihine kadar tahakkuk etmiş borçları garameten ödenir.

...

4. Sıra cetvelinin bir sureti (...) Resmi Gazete’de yayımlanır.

5. Sıra cetveline yönelik itirazlar 15 gün içerisinde yapılabilir. Bu süre yayımlandığı tarihten itibaren başlar.”

B. Yargılama giderleri ve vekâlet ücretlerine ilişkin mevzuat

91. Türk hukukunda, ilk derece mahkemesinin aleyhine bir karara vardığı taraf, yargılama giderlerini ödemekle yükümlüdür.

92. Yargılama giderleri, yargılama boyunca mahkeme tarafından yapılan ve mahkeme masrafları olarak bilinen farklı kalemdeki masrafları ve vekâlet ücretini içerir. Vekâlet ücreti, mahkemenin lehine bir karar verdiği tarafın avukat ile temsil edilmesi durumunda ödenebilir.

93. İhtilafın mahiyeti ve konusuna ve uygulanabilir kanunlardaki ilgili hükümlere bağlı olarak; bir mahkeme vekâlet ücreti olarak Tarifede belirtilen maktu bir tutara hükmedebilir veya vekâlet ücretlerini ihtilaf konusu miktar oranında, oransal esasa göre hesaplayabilir.

1. Hukuk usulü muhakemeleri mevzuatı

94. Mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun (no. 1086) davanın geri çekilmesi veya davanın konusuz kaldığına karar verilmesi durumunda mahkeme harçlarının ödenmesine ilişkin hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 94

“Feragat veya kabul eden taraf mahkûm olmuş gibi masarifi muhakemeyi tediye mecburdur.

Şu kadar ki müddeaaaleyh hal ve vaziyeti ile aleyhine dava ikamesine sebebiyet vermemiş ve ilk muhakeme celsesinde de müddeinin iddiasını kabul etmiş ise masarifi muhakeme ile ilzam olunamaz.”

Madde 425

“İki taraftan birinin vefatı, davanın terki gibi bir sebeple hükme iktiran etmeyen davalara mütaallik masarifi muhakeme tahkikat hâkimi tarafından takdir ve hükmolunur.”

95. 4 Şubat 2011 tarihinde yürürlüğe giren ve 1086 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırarak yerine geçen Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun (no. 6100) davanın geri çekilmesi veya davanın konusuz kaldığına karar verilmesi durumunda mahkeme harçlarının ödenmesine ilişkin hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 312

“Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir (...)”

Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir.”

Madde 331

“Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder...”

2. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi

96. Genel bir kural olarak Tarifede, avukat tarafından sunulan hukuki hizmetlerin konusunun para olması veya parasal değerinin olması halinde;

vekâlet ücretleri talebin miktarına bağlı olacağı ve Tarife ekinde öngörülen katsayıların söz konusu miktara uygulanmasıyla hesaplanacağı belirtilmiştir.

97. Tarifede belirtilen sınırlı durumlarda ve kanunda açık bir hüküm bulunması halinde, ihtilafın konusu ve mahiyetine bakılmaksızın; mahkeme vekâlet ücreti tarifesinin ekinde belirtilen maktu bir tutara hükmeder.

98. Maktu vekâlet ücreti miktarı ve oransal vekâlet ücretlerinin hesaplanması için kullanılan katsayılar, her yılın sonunda Resmi Gazete’de gelecek yıla ilişkin tarifenin yayımlanmasıyla güncellenir.

99. Tarifede ayrıca, delil toplama aşamasının tamamlanmasının ardından mahkemenin bazı nedenlerle davanın konusuz kaldığına karar vermesi veya davanın geri çekilmesi durumunda, tarifiedeki ücretlerin tamamen ödenmesine hükmedilir.

100. Tarifenin yukarıda belirtilen koşulları yıllar içerisinde aynı şekilde kalmıştır ve yerel mahkemeler mevcut davalara ilişkin olarak karar verdiklerinde bu hükümler yürürlüktedir.

3. Vekâlet ücretlerine ilişkin bankacılık mevzuatı

101. 5411 sayılı Kanun’un işletme izin belgeleri iptal edilen bankalarla ilgili olarak Fon tarafından açılan davalardaki vekâlet ücretleriyle ilgili hüküm aşağıdaki gibidir:

Madde 133

“Faaliyet izni kaldırılan bankaların tasfiyelerinin tamamlanması ancak iflas veya tasfiye masa alacaklarının tahsil edilememiş olması halinde, bankanın sorumlulukları tespit edilen ortakları, yönetim kurulu eski üyeleri ve denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın tazmini için tasfiyenin tamamlanmasını müteakip beş yıl içinde Fon tarafından dava açılabilir (...)

Bu madde kapsamında Fon tarafından açılan veya açılacak davalarda, lehine hükmedilen tarafa vekâlet ücreti maktu olarak belirlenir.”

C. İhtiyati tedbirlere ilişkin hükümler

1. Hukuk usulü muhakemeleri mevzuatı

102. 1086 sayılı Kanun'un ihtiyati tedbire ilişkin hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 103

“... tehlike olan veya mühim bir zarar olacağı anlaşılan hallerde tehlike veya zararı defî için hakim icap eden ihtiyati tedbirlerin icrasına karar verebilir.”

Madde 105

“Hâkimden ihtiyati tedbire karar verilmesi arzuhal ile talep olunur. Bunun üzerine derhal ve müstacelen iki taraf davet edilip gelmeseler bile iktiza eden karar verilir.”

Madde 110

“İhtiyati tedbir kararını talep eden taraf bundan dolayı diğer tarafın ve üçüncü şahsın duçar olması muhtemel zarar ve ziyanlarına mukabil teminat iraesine mecburdur. İcabı hale göre hâkim işbu mecburiyeti refedebilir ve ihtiyati tedbir kararını talep eden Devlet veya müzahareti adliyeyle nail kimse ise teminat iraesî lazım gelmez.”

Madde 112

“Esas hakkında mahkeme tarafından verilen kararın tefhim veya tebliğ olunmasını müteakip ihtiyaten icra kılınmış olan tedbir mürtefi olur. Şu kadar ki mahkeme hükmün icrasını temin için işbu tedbirin tayin edeceği müddet zarfında devamına karar

verebilir (...).”

103. 6100 sayılı Kanun'un ihtiyati tedbire ilişkin hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 389

“Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden

veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.”

Madde 396

“Durum ve koşulların değiştiği sabit olursa, talep üzerine ihtiyati tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına teminat aranmaksızın karar verilebilir.”

Madde 397

“... 2. İhtiyati tedbir kararının etkisi, aksi belirtilmediği takdirde, nihai kararın kesinleşmesine kadar devam eder.”

Madde 399

“1. Lehine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf, ihtiyati tedbir talebinde bulunduğu anda haksız olduğu anlaşılır yahut tedbir kararı kendiliğinden kalkar ya da itiraz üzerine kaldırılır ise haksız ihtiyati tedbir nedeniyle uğranılan zararı tazminle yükümlüdür.

2. Haksız ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davası, esas hakkındaki davanın karara bağlandığı mahkemede açılır.

3. Tazminat davası açma hakkı, hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren, bir yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar.”

2. Bankacılık mevzuatı

104. 4389 sayılı Kanun’un 14 § 5 maddesinin ilgili hükmü, 4491 sayılı Kanun ile değiştirildiği haliyle aşağıdaki gibidir:

Madde 14

“Fon (...)

(bb) Yönetim ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak, tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortakları ile tüzelkişi ortaklarının sermayesinin yüzde onundan fazlasına sahip gerçek kişi hissedarlarından kendilerine, eşlerine ve velayet altındaki çocuklarına ait taşınmaz mal ve iştiraklerini, haczi caiz olan taşınır mal, hak ve alacaklarını ve menkul kıymetlerini ve her türlü kazanç ve gelirleri ve ayrıca bildirimden önceki iki yıl içinde ivazlı veya ivazsız olarak iktisap ettikleri veya

devrettikleri taşınmaz mal, haczi caiz taşınır mal, hak, alacak ve menkul kıymetlerini gösterir birer mal beyannamesi vermelerini istemeye,

(bc) Yönetim ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak, tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortaklarının malvarlıkları üzerine teminat aranmaksızın ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz kararları ile ilgililerin yurtdışına çıkmasına yasaklama dahil, alacaklıların menfaati için zorunlu olan her türlü muhafaza tedbirinin alınmasını ilgili mahkemeden istemeye...”

105. 4672 sayılı Kanun ile 4389 sayılı Kanun’un 14 § 7 maddesine eklenen (c) bendi aşağıdaki gibidir:

Madde 14 § 7

“c) Fonun, alacaklarını dava veya takip yoluyla tahsil etme cihetine gitmeleri halinde, 492 sayılı Harçlar Kanununun 2, 23 ve 29 uncu maddeleri, 2548 sayılı Cezaevleri ile Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkûmlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunun 1 inci maddesi hükümleri uygulanmaz. (...) Fonun, mahkeme ilâmını alması ve tebliğe çıkartması işlemlerinde karşı tarafa yükletilmiş olan harcın ödenmiş olması ve her türlü ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinde teminat şartı aranmaz. (...)”

106. 5411 sayılı Kanun’un ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 136

“Fon alacaklarının tahsilini teminen, Fon tarafından bu Kanun hükümleri çerçevesinde açılan ve/veya takip edilen dava ve takiplerde verilen ihtiyati haciz veya tedbir kararları uyarınca üzerine ihtiyati haciz veya tedbir konulan para, her türlü mal, hak ve alacaklar, bu davalara konu alacakların yasal teminatını oluşturur ve karar kesinleşinceye veya takip sonuçlanıncaya kadar devam eder. (...)”

Madde 138

“Fonun taraf olduğu her türlü dava ve icra takiplerinin kısmen veya tamamen Fon aleyhine neticelenmesi halinde, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda yazılı tazminat ve cezalar Fon hakkında uygulanmaz...”

D. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı

107. Türk Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkına ilişkin ilgili iç hukuk kuralları ve uygulamalar ve bireysel başvuruya yönelik inceleme mekanizması hakkındaki açıklamalar *Hasan Uzun / Türkiye* (k.k.), no. 10755/13, §§ 7-27 ve §§ 52-71, 30 Nisan 2013) kararında görülebilir.

E. Yargısal uygulamalar

108. Hükümet görüşlerinde, tedbirin bir sonucu olarak uğranılan zarardan dolayı tazminat alma koşullarıyla ilgili Yargıtay içtihatlarından örnekler sunmuştur.

Bu tür bir tazminat davasının 6100 sayılı Kanunun 399. maddesi temelinde, bu tür bir ihtiyati tedbir talebinde bulunan taraf aleyhine ve davayı esastan kaybeden taraf aleyhine veya ihtiyati tedbirin kendiliğinden kaldırılması durumunda açılabilmesi görülmektedir. Yargıtay'ın yorumuna göre, yerel mahkemeler bu davalarda objektif bir temelde diğer deyişle davanın esasının nihai sonucu temelinde tazminat yükümlülüğünü tespit etmek ihtiyacı hissedecektir. Yargıtay ayrıca bu tür davalarda manevi tazminatın yalnızca ihtiyati tedbir talep eden tarafın kusurlu olması durumunda verilebileceğine karar vermiştir (bk. 17 Ocak 2019 tarihli karar, E. 2016/8328 K. 2019/156). Yargıtay son olarak, tazminat davası açmak için süre sınırının, esas hakkındaki kararın verilmesinden veya ihtiyati tedbirin kaldırılmasının ardından bir yıl olduğunu kaydetmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. BAŞVURULARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

109. Mahkeme, başvuruların konu bakımından benzer olduklarını göz önünde bulundurarak, bunları müştereken incelemeyi uygun görmektedir.

II. SÖZLEŞME’NİN 6 § 1 MADDESİ VE SÖZLEŞME’YE EK 1 NO’LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

110. Başvuran tüm başvurularda, Sözleşme’nin 6. maddesine dayanarak; Fonun tek taraflı talebi üzerine kendisi hakkında açılan davaların ertelenmesinin; davaların çoğunda, açılış tarihlerinin sonrasında, söz konusu mahkemelerin bir sonuca varmasının engellenmesi sebebiyle belirsiz bir süre boyunca devam etmesine neden olduğu hususunda şikâyetle bulunmuştur. Başvuran, 32844/17 ve 53870/09 no.lu başvurular kapsamında, ertelenen davalarda söz konusu olan ihtilafın esası hakkında mahkemelerce bir karar verilmediğinden, tüm dava süreci boyunca avukat tarafından temsil edilmiş olmasına rağmen, kendisine vekâlet ücreti olarak herhangi miktar ödenmesine hükmedilmediğini ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, vekâlet ücretleri için kendilerine maktu bir miktar ödenmesine hükmedilen veya herhangi bir ödemenin hükmedilmediği davalar (2011/399 ve 2012/291 esas sayılı) yönünden; yerel mahkemelerce Ücret Tarifesi hükümlerine uygun olarak, Fon tarafından talep edilen miktarla orantılı bir miktarda vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkemelerin davanın konusuz kaldığına karar verdiği 2008/192 esas sayılı davaya ilişkin 21392/08 nolu başvuruda; başvuran bir davanın konusuz kalması durumunda uygulanabilir mevzuat kapsamında davanın açılmasına neden olan kişinin yargılama giderlerini ödemekle yükümlü olduğunu ileri sürerek, haksız şekilde kendisinin yargılama giderlerinin ödenmesine karar verildiği hususunda şikâyetçi olmuştur. Başvuran son olarak tüm başvurular kapsamında; Fonun uğradığını iddia ettiği zararları anlaşma yoluyla bankaların hâkim hissedarlarından çoğunlukla tahsil etmiş olmasına rağmen, Fonun talebi üzerine mal varlıklarına konulan, bazı davalarda ortalama 10 yıldan daha uzun bir süre boyunca sürdürülen ihtiyati tedbirin,¹ No.lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamındaki haklarının ihlaline neden olacak

şekilde, mal varlıklarının büyük bir kısmından haksız bir şekilde yoksun kalmasına yol açtığını ileri sürmüştür.

111. Mahkeme şikâyetlerin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ile Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanısındadır. Söz konusu hükümlerin ilgili kısımları aşağıda yer almaktadır:

Madde 6 § 1

“Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar... konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından, adil bir şekilde... görülmesini isteme hakkına sahiptir ...”

Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya cezaların ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. Tarafların beyanları

112. Hükümet ilk olarak, başvuranın uygun iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia etmiştir. Hükümete göre, başvuranın Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunması gerekirdi. Zira, Mahkeme tarafından *Uzun / Türkiye* davasında ((k.k.), no. 10755/13, §§ 68-71, 30 Nisan 2013) ve diğer birçok davada (özellikle *Müdür Turgut ve Diğerleri / Türkiye* (k.k.), no. 4860/09, §§ 69-70, 26 Mart 2013, ve *Ahmet Erol / Türkiye* (no. 73290/13, §§ 30-33, 6 Mayıs 2014) kabul edildiği üzere; 23 Eylül 2012 tarihi itibarıyla Sözleşme kapsamında korunan hak ve özgürlüklerin ihlaline

yönelik olarak tazminat sunma yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Hükümet ayrıca, Mahkeme tarafından *Koçintar/Türkiye*, ((k.k.), no. 77429/12, §§ 15-26 ve 39, 1 Temmuz 2014) davasında kabul edildiği üzere; Anayasa Mahkemesi'nin zaman bakımından yetkisinin, bireysel başvuru hakkının kabulünden önce başlayan ve belirtilen tarih itibariyle devam etmekte olan bir ihlali içeren durumları da kapsayacak şekilde genişletilmesine karar verdiğini belirtmektedir. Hükümete göre, ertelenen yargılamalar devam eden bir durum gibi değerlendirilmelidir ve bu nedenle başvuranın 23 Eylül 2012 tarihi itibariyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunması gereklidir.

113. İhtiyati tedbir kararının kaldırıldığı yargılamalar ile ilgili olarak; Hükümet başvuranın 6100 sayılı Kanunun 399. maddesi kapsamında tazminat davası açabileceğini ancak bu kanun yolundan yararlanmadığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, söz konusu kanun yolunun uygulamada etkin ve erişilebilir olduğunu gösteren Yargıtay kararlarına atıfta bulunulmuştur (bk. yukarıdaki 108 paragraf). Hükümet ayrıca, davanın yerel mahkemelerce reddedilmesi durumunda, başvuranın Anayasa Mahkemesi'ne başvurma imkânına sahip olabileceği kanısına varmıştır. Hükümet son olarak, 5411 sayılı Kanunun 138. maddesinde yer alan, Fon'u taraf olduğu yargılamalar ile ilgili olarak 2004 sayılı Kanunda belirtilen tazminat veya ceza yükümlülüğünden muaf tutan hükmün; başvuranın bu tür bir tazminat davasının dayandığı 6100 sayılı Kanunun 399. maddesi kapsamında talepte bulunmasını engellemediğini ileri sürmüştür.

114. 2012/291 esas sayılı dava ile ilgili olarak; Hükümet başvuranın İstanbul Ticaret Mahkemesinin 31 Aralık 2012 tarihli kararına karşı Yargıtay'a temyiz başvurusunda bulunmadığını ileri sürmüştür. Bu nedenle başvuranın, temyiz başvurusunda veya düzeltme talebinde bulunmadan söz konusu yargılamalar ile ilgili olarak, kendisine vekâlet ücreti ödenmesine hükmedilmemesine ilişkin şikâyetini ilk olarak Mahkeme önünde dile getirdiği kanısına varmıştır.

115. Hükümet son olarak, başvuranın yargılama giderlerini talep etme hakkından feragat ettiği dilekçesini sunduğu davalarla ilgili olarak; başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlalinin mağduru olduğunu iddia edemeyeceğini ileri sürmüştür.

116. Başvuran iç hukuktaki şikâyet konusu kararların Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının getirilmesinden önce verildiğini ve başvurusu Mahkeme önünde derdest iken bu hukuk yolunu tüketmesi gerekmediğini ileri sürmüştür.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

117. Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinde öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının amacının, Sözleşme'ye Taraf Devletlere, gerçekleştirdikleri ileri sürülen ihlalleri, bu hususta Mahkemeye başvuruda bulunulmadan önce önleme veya düzeltme fırsatı vermek olduğunu hatırlatmaktadır. Dolayısıyla, bu kural, başvuranların ilk olarak ulusal hukuk sisteminin sağladığı hukuk yollarından faydalanmalarını gerektirmekte, böylece Devletleri gerçekleştirmiş oldukları eylemlerle ilgili olarak Mahkeme önünde hesap vermekten muaf kılmaktadır (bk. *Vučković ve Diğerleri / Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no. 17153/11 ve diğer 29 dava, §§ 69-70, 25 Mart 2014). Ancak, söz konusu kural, ileri sürülen ihlal ile ilgili olarak başvurulabilecek etkili bir iç hukuk yolunun mevcut olduğu varsayımına dayanmaktadır (bk. *Radomilja ve Diğerleri / Hırvatistan* [BD], no. 37685/10, § 117, 20 Mart 2018; *Latak / Polonya* (k.k.), no. 52070/08, § 75, 12 Ekim 2010; ve *İçyer / Türkiye* (k.k.), no. 18888/02, 12 Ocak 2006).

118. İç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğine ilişkin değerlendirme, normal şartlarda, Mahkemeye başvurunun yapıldığı tarih esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Ancak, Mahkemenin birçok kararında belirtildiği üzere bu kural, her davanın kendine özgü koşullarıyla haklı kılınabilecek istisnalara tabidir (bk. *Baumann / Fransa*, no. 33592/96, § 47, 22 Mayıs 2001 ve yukarıda anılan, *İçyer*).

119. Türk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi önündeki yeni hukuk yolunun temel yönlerini inceleyen Mahkeme, Türkiye Büyük Millet Meclisinin söz konusu mahkemeye, kural olarak, 23 Eylül 2012 tarihinden sonra kesinleşen bütün kararlar bakımından, Sözleşme'yle korunan hak ve özgürlüklerin ihlallerine yönelik doğrudan ve hızlı bir tazmin sağlamasına imkân tanıyan yetkiler verdiğini ve bu hukuk yolunun kullanılması gereken bir hukuk yolu olduğunu belirtmiştir (bk. yukarıda anılan *Uzun* (k.k.), §§ 68-71).

(a) Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetler

(i) Başvuru no. 32844/17

120. Sümerbank'a ilişkin 2012/291 esas sayılı yargılamalar ile ilgili olarak; Mahkeme, Hükümet tarafından belirtildiği üzere, başvuranın 31 Aralık 2012 tarihli ilk derece mahkemesi kararına karşı Yargıtay önünde temyiz başvurusunda bulunmadığını kaydeder (bk. yukarıdaki 47 paragraf). Yargıtay'a yapılan temyiz başvurusunun, başvuranın vekâlet ücretiyle ilgili herhangi bir karar verilmemiş olmasıyla ilgili şikâyetiyle bağlantılı olarak etkin olmayacağını gösteren herhangi bir husus bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu şikâyet iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle, Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

121. Mahkeme yukarıdaki 118. paragrafta atıfta bulunulan istisnanın Sümerbank'a ilişkin 2011/399 esas sayılı dava kapsamında da uygulanması gerektiği; zira, bu yargılamalardaki şikâyet konusu iç hukuk kararlarının 23 Eylül 2012 tarihinden sonra kesinleştiğini ve bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin zaman bakımından yargı yetkisine girdiği görüşündedir. Mahkeme bu nedenle, başvuranın Anayasa Mahkemesi önündeki bu hukuk yolunu tüketmediğini ve Hükümetin bu yargılamalara ilişkin ilk itirazının bu nedenle kabul edilmesi gerektiğini gözlemlemektedir.

122. Böylelikle, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında 32844/17 no.lu başvuruyla ortaya konulan şikâyetlerin iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğunun bildirilmesi gerekmektedir.

(ii) Başvuru no. 53870/09

123. Aynı şekilde, 53870/09 no.lu başvuruyla ortaya konulan şikâyetlerle ilgili olarak; Mahkeme ertelenen iç hukuk yargılamalarının devam eden bir durum olarak değerlendirilmesi gerektiği; zira, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı getirildiğinde yargılamaların yerel mahkemeler önünde derdest olduğu kanısındadır. Başvuranın yeni hukuk yolunu kullanma girişiminde bulunduğu veya başvuranın söz konusu hukuk yolunu kullanmasını engelleyen özel koşulların mevcut olduğu anlaşılmamaktadır.

124. Böylelikle, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında 53870/09 no.lu başvuruyla ortaya konulan şikâyetlerin iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğunun bildirilmesi gerekmektedir.

(iii) Başvuru no. 21392/08

125. Öte yandan Mahkeme, Etibank'a ilişkin yargılamalar kapsamında, konusuz kalan yargılamalara ilişkin 21392/08 no.lu başvurunun konusu olan, şikâyet konusu yerel mahkeme kararının (E. 2008/192) -Anayasa Mahkemesi'nin zaman bakımından yetkisi dışında- 21 Mayıs 2009 tarihinde kesinleştiğini ve Hükümet'in bu başvuruya ilişkin ilk itirazının kabul edilemeyeceğini kaydeder.

126. Mahkeme ayrıca başvuranın yargılama giderleri ve mahkeme masraflarıyla ilgili olarak herhangi bir feragatte bulunmadığını ve Hükümetin bu gerekçelerle gerçekleştirdiği itirazların yersiz olduğunu kaydeder.

127. Mahkeme, ayrıca, söz konusu şikâyetlerin Sözleşme'nin 35 § 3 maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydeder. Bu şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ilişkin başka bir gerekçe de yoktur. Dolayısıyla, şikâyetlerin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

(b) Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetler

128. Hükümet tarafından ortaya konulan ilk itirazın ikinci kısmıyla ilgili olarak, diğer deyişle, başvuranın sonradan kaldırılan ihtiyati tedbirler nedeniyle Fon'a karşı herhangi bir tazminat davası açmamasıyla ilgili olarak; Mahkeme aşağıdaki değerlendirmelerde bulunmuştur. Hükümet tarafından sunulan örnekte gösterildiği üzere (bk. yukarıdaki 108. paragraf) ihtiyati tedbire ilişkin hukuk davası ve yerel mahkemelerce yorumlanması; davalarını savunabilen ve kendileri hakkında açılan davanın esası hakkında karar verilen davalılara açık bir hukuk yolu olarak görünmektedir. Ancak başvuran açısından durum bu şekilde değildir. İlk olarak, bu tür bir hukuk davasının kazanılması için gereken koşul, davalı hakkında başlatılan yargılamalarda ihtiyati tedbirin uygulanmasının haksız olduğunun davalı tarafından ispatlanmasıdır. Yargıtay'ın ihtiyati tedbir uygulanmasının haksız olup olmadığının değerlendirmesi için, davacının ihtiyati tedbirin uygulandığı yargılamalarda esas hakkındaki davayı kaybetmesi gereklidir. Somut davada, üçüncü taraflarla anlaşma yapılması nedeniyle Fon'un davayı geri çekmesi nedeniyle esas hakkında herhangi bir incelemenin mümkün olmadığı dikkate alındığında; Mahkeme tazminat davasının başvuranın şikâyetleri bakımından makul bir başarı olanağı sunamayacağı kanısındadır. Hükümet ayrıca söz konusu hukuk yolunun Fon aleyhine kıyaslanabilir bir durumda başarılı şekilde kullanılabildiği iç hukuk davalarına ilişkin örnekler sunmamıştır. Dolayısıyla, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazı reddedilmelidir.

129. Sonuç olarak, iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazının, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki başvurularla ortaya konulan şikâyetlerle ilgili olan kısmı reddedilmelidir.

130. Mahkeme ayrıca, şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi için başka bir gerekçe tespit edemediğini ve bu nedenle söz konusu şikâyetlerin kabul edilebilir olduğunun bildirilmesi gerektiğini kaydeder.

B. Esas Hakkında

1. 21392/08 nolu başvuruya ilişkin olarak Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi

131. Başvuran iddialarını sürdürmüştür.

132. Borçlu tarafından borcun ödenmesinin ardından, yerel mahkemelerin davanın konusuz kaldığına karar verdikleri yargılamalarda başvurana yargılama giderinin ödenmesiyle ilgili olarak; Hükümet aşağıdaki görüşleri ortaya koymuştur. İlk olarak, bir davanın yargılamalar sırasında konusuz kalması durumunda, yerel mahkemelerin yargılama giderlerinin davanın açıldığı sırada haksız olan tarafça ödenmesine karar vermek durumunda olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, mahkemeler davanın esası hakkında ilk bakışta bir değerlendirme yapmak ve davalı tarafın eylemlerinin, davacıyı dava açarak hukuki işlem başlatmaya teşvik edip etmediğini incelemek durumundadır. Hükümet somut davada, yerel mahkemelerin gerekçelerine atıfta bulunmuştur. Bu gerekçelerde, bilirkişi raporları temelinde, başvuranın iflasına karar verme koşullarının karşılandığı; zira başvuranın kanuna aykırı olarak şikâyet konusu kredileri verdiği ve bankanın maddi zarara uğramasına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Hükümetin görüşüne göre, başvuranın yargılama giderlerini ödemesine dair karar keyfi veya mantıksız değildir. İkinci olarak, başvuran söz konusu bilirkişi raporlarına karşı görüşlerini bildirebilmiş ve savunma hakları tehlikeye atılmamıştır. Son olarak söz konusu yargılama giderleri aşırı değildir ve bu giderleri ödeme yükümlülüğü yalnızca başvurana yüklenmemiştir; zira diğer davalılar da müştereken sorumlu olmuşlardır.

133. Mahkeme somut davadaki masrafların belirlenmesinin, Sözleşme'nin 6 § 1. maddesinin uygulanabilir olan amacı kapsamında yer aldığını gözlemlemektedir (bk. *Robins /Birleşik Krallık*, 23 Eylül 1997, §§ 28 ve 29, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1997-V; *Rotaru / Romanya* [BD], no. 28341/95, § 78, AİHM 2000-V; ve *Pyrobatys A.S. Restrukturalizacii / Slovakya* (k.k), no. 40050/06, § 59, 3 Kasım 2011).

134. Mahkeme hukuk mahkemelerinden tespiti istenen taleplerle bağlantılı olarak bu mahkemelere ücret ödenmesi koşulunun, tek başına Sözleşme'nin 6 § 1. maddesine aykırı olarak mahkemeye erişim hakkının kısıtlanması şeklinde yorumlanamayacağını yineler (bk. *Stankov v. Bulgaristan*, no. 68490/01, § 52, 12 Temmuz 2007). Ancak, başvuranın bunları ödeyebilme yetisi de dâhil olmak üzere, belirli bir davanın kendine özgü koşulları ışığında değerlendirilen ücret miktarları ve söz konusu kısıtlamanın uygulandığı yargılama aşaması bir kişinin mahkemeye erişim hakkından faydalanıp faydalanmadığını ve “mahkeme önünde dinlenip dinlenmediğini” tespit etmek için gereken faktörlerdir (bk. *Kreuz / Polonya*, no. 28249/95, § 60, AİHM 2001-VI).

135. Ayrıca Mahkeme *Stankiewicz / Polonya* (no. 46917/99, § 60, AİHM 2006-VI) davasında, yargılama giderlerinin tespitiyle bağlantılı konuların, bir hukuk davasındaki yargılamaların bütünüyle değerlendirildiğinde Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin koşullarına uygun olup olmadığının değerlendirilmesiyle alakalı olabileceği durumların yaşanabileceği kanısına varmıştır.

136. Mahkeme mevcut şikâyetteki temel hususun, ihtilafın esası hakkında karar verilmemesine ve Fon ve üçüncü taraflar arasında borcun kapatılması nedeniyle davanın konusuz kalmasına rağmen; başvuranın Fon'un yargılama giderlerini ödemesine karar verilmesiyle ilgili olduğu kanısındadır. Mahkeme başvuranın şikâyetini dikkate alarak; somut davanın “masrafların aşırı olması” veya “mahkemeye erişim” ile ilgili konulara dair iddialarla bağlantılı olmadığı kanısındadır. Ayrıca somut dava *Sace Elektrik Ticaret ve Sanayi A.Ş. / Türkiye* (no. 20577/05, 22 Ekim 2013) davasındaki durum ile de benzer değildir. Zira bu davadaki mesele, mahkemelerin konuyla ilgili olarak takdir yetkisinin bulunmadığı ve kanunda cezayla ilgili olarak bir üst sınır öngörülmediği durumda; Fon'un devraldığı bankaya karşı dava açan ve davayı kaybeden başvuran şirkete kendiliğinden uygulanan aşırı yüksek miktardaki para cezası ile ilgilidir (aynı kararda, §§ 27-33). Son olarak, söz

konusu yargılamaların esas hakkında karar verilmesiyle sonuçlanmamasına rağmen; mahkemeler davanın konusuz kaldığına karar verdiğinde, yargılamalar başvuranın lehine olacak şekilde sonlanmışır (bk. *bu davaya uygulandığı ölçüde*, yukarıda anılan *Pyrobatys A.S. Restrukturalizacii*, § 63). Bu nedenle Mahkeme, şikâyeti adillik koşulu açısından inceleyecektir.

137. Mahkeme, davanın esas bakımından karara bağlanamadığı durumunda, hangi tarafın yargılama giderlerini ödeyeceğinin belirlenmesi konusunda yerel mahkemelerin takdir yetkisini kullanmasını mantıksız bulmamaktadır. Mahkeme ayrıca, yerel mahkemelerin yargılamaların konusuz kalması durumunda, masraflarla ilgili karar vermek amacıyla, dava açıldığında kimin haklı olduğu konusunda ilk bakışta bir tespitte bulunmak zorunda olduğu yönündeki iç hukuka ilişkin yorumunu dikkate alır (bk. yukarıdaki 94-95 paragraflar). Mahkeme ayrıca, kanunda veya hukuki yorumda bu kurala yönelik herhangi bir istisna bulunmadığını kaydeder. Bu nedenle, Mahkemenin görevi kavramsal olarak iç hukuku incelemek değil, bu kanunun başvuran bakımından ne şekilde uygulandığını incelemektir. Davanın kendine özgü koşulları kapsamında, bu durum Mahkemenin başvurana yargılama giderlerinin ödetilmesinin başvuranı Fon karşısında dezavantajlı bir duruma sokup sokmadığını tespit etmek durumunda olduğu anlamına gelir.

138. Mahkeme bu bağlamda, yerel mahkemelerin Fon'un başvurana karşı eylemlerini açıkça dayanaktan yoksun bulmadığını kaydeder. Yargılamalarda hazırlanan bilirkişi raporlarında, bankanın hâkim hissedar şirketlerine kredi verilmesinin iç hukuka ve iyi banka uygulamalarına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle mahkemeler başvuranın şahsi iflasına ilişkin koşulların ilk bakışta karşılandığını tespit etmiştir. Başvuran bu raporlara karşı görüşlerini sunabilmiştir ve usuli olarak herhangi bir zorlukla karşılaşmamıştır. Son olarak, Fon başvuran hakkında kötü niyetli veya kazanma şansının olmadığı bir dava açmakla veya yargılamaların uzatılması konusunda özensiz davranmakla suçlanamaz. Bu nedenle Mahkeme söz

konusu davanın koşullarında, yargılama giderlerine ilişkin sorumluluğun yerel mahkemelerce adil ve çekişmeli bir biçimde tespit edildiği kanısındadır.

139. Yukarıda yer alan açıklamalar, söz konusu iç hukuk yargılamaları bakımından Mahkemenin, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edilmediğine karar vermesi için yeterlidir.

2. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi

140. Başvuran iddialarını sürdürmüştür.

141. Hükümet söz konusu ihtiyati tedbirlerin, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında müdahale teşkil ettiğinin söylenemeyeceğini ileri sürmüştür. Her halükarda, tedbirin kesin ve öngörülebilir kurallara dayandığını ve başvuranın varlıklarının elden çıkarılması yoluyla Fon'un lehine muhtemel bir kararın icrasının hükümsüz olmasını engellediğini kaydetmiştir. Hükümet orantılılık hususunda, Fon'un protokoller kapsamında borçları tahsil edebildiği davalarda, yerel mahkemelerin geçici tedbirleri kaldırdığı konusunda yorumda bulunmuştur. Mahkemeler diğer davalarda ise, başvuranın maaşı ve sonrasında emeklilik fonundan alacakları üzerindeki geçici tedbirleri kademeli olarak kaldırmıştır.

142. Mahkeme, yerel mahkemelerin karar verdiği ve sonrasında uyguladığı ihtiyati tedbirlerin, Devletin sorumluluğu ile ilgili olduğunu ve başvuranın mal ve mülk dokunulmazlığı hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiği kanısındadır. Bu nedenle 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi uygulanabilir (bk. *Maniscalco / İtalya* (k.k.), no. 19440/10, § 54, 2 Aralık 2014).

143. Mahkemenin de daha önce birçok kararında belirttiği üzere, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi üç kuralı içermektedir. Maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde belirtilen kural genel bir niteliğe sahip olup mal ve mülk dokunulmazlığı hakkını açıkça ifade etmektedir. Birinci fıkranın ikinci cümlesinde açıklanan ikinci kural ise mal ve mülkünden yoksun bırakılma ve bu durumda tabi olunan şartlar ile alakalıdır. İkinci fıkrada yer alan üçüncü kural, Devletlerin diğerleri arasında

kamu yararı doğrultusunda mal ve mülk kullanımının denetleme hakkı olduğunu tanımaktadır. Mal ve mülk dokunulmazlığına birkaç istisna durumlarda yapılabilecek müdahalelere ilişkin olan ikinci ve üçüncü kurallar birinci kuralda belirtilen genel ilkeler ışığında yorumlanmalıdır (bk. diğer kararlar arasında, *G.I.E.M. S.R.L. ve Diğerleri / İtalya* [BD], no. 1828/06 ve 2 diğer başvuru, § 289, 28 Haziran 2018).

144. Mahkeme başvuranın varlıklarına uygulanan ihtiyati tedbirlerin başvuranı mülklerinden kalıcı olarak yoksun bırakmadığını; yalnızca, alacaklı lehine hükmedilmesi muhtemel bir tazminatı güvence altına almak amacıyla geçici olarak bu mülkleri kullanmasını ve elden çıkarmasını engellediğini kaydeder. Bu nedenle, normal koşullarda mülkün kullanımının kontrol edilmesiyle ilgili olan yargılamalar bakımından mülke el konulmasıyla kıyaslanabilir ve bu nedenle Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına girer (bk. yukarıda anılan *Maniscalco*, § 55, ve *bu davaya uygulandığı ölçüde, Uzan ve Diğerleri / Türkiye*, no. 19620/05 ve 3 diğer başvuru, § 194, 5 Mart 2019).

145. Bu tür bir tedbirin 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin ikinci paragrafı kapsamına girdiği yönündeki bulgusu ışığında; Mahkeme bu tedbirin hukuka uygun olup olmadığını, “kamu menfaatine uygun olup olmadığını” ve izlenen yöntemler ve gerçekleştirilmek istenen amaç arasında orantılılık ilişkisi bulunup bulunmadığını tespit etmelidir (bk. örneğin, *Džinić / Hırvatistan*, no. 38359/13, §§ 61- 62, 17 Mayıs 2016).

146. Hukuk yargılamaları kapsamında ihtiyati tedbirlerin uygulanmasının Türk hukuku açısından hukuka aykırı olduğunu gösteren herhangi bir durum bulunmamaktadır. Yerel mahkemeler bu tedbirlerin yasal temeli olarak 4389 sayılı kanunun 14(5)(bc) ve 17. maddelerine atıfta bulunmuştur.

147. Söz konusu müdahalenin hukuka uygunluk kriterini karşıladığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, uygulanabilir kuralların yetersiz bir şekilde erişilebilir veya öngörülebilir olduğunu gösteren herhangi bir kanıt

bulunmamaktadır. Keyfi veya orantısız bir müdahaleye karşı yeterli güvenceler sunup sunmadıkları hususu, aşağıdaki orantılılık başlığı altında incelenecektir.

148. Mahkeme meşru amaç hususunda, daha önceden mülkün kamulaştırılması ihtimalinin öngörülmesi amacıyla yargılamalar bağlamında geçici tedbirlerin uygulanmasının, toplumun “kamu yararına” olduğunu tespit etmiştir (bk. özellikle, *International Bank for Commerce and Development AD ve Diğerleri / Bulgaristan*, no. 7031/05, § 123, 2 Haziran 2016, bu davada Mahkeme, iflas eden banka müdürlerinin iflastan önce bankayı yönetme biçimleriyle ilgili olarak, ceza gerektiren suçlamalar yöneltilmesi veya hukuk davaları açılması ihtimalini göz önüne alarak varlıklarını boşa harcamamalarını sağlamak amacıyla alınan ihtiyati tedbirlerin, hukuka uygun ve meşru bir amaç izlediğini kabul etmiştir).

149. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin ilke olarak “kamu yararına” “meşru bir amaç” izlemesi gereklidir. Aynı zamanda, kişinin mülkiyetinin kullanımının kontrol edilmesi amacıyla tasarlanan tedbirler de dâhil olmak üzere, devlet tarafından uygulanan herhangi bir tedbirle gerçekleştirilmek istenen amaç ve izlenen yöntemler arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmak zorundadır. Bu koşul, toplumun yararının talepleriyle kişinin temel haklarının korunmasına ilişkin koşullar arasında sağlanması gereken “adil denge” ile ifade edilir. Bu dengenin sağlanması hususu 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin yapısında bütün olarak yansıtılmaktadır. Söz konusu maddenin ihlal edildiğine ilişkin iddia içeren her davada, Mahkeme, Devletin müdahalesi sebebiyle ilgili kişinin orantısız ve aşırı bir yüke maruz kalıp kalmadığını tespit etmelidir (bk. *Hutten-Czapska / Polonya* [BD], no. 35014/97, § 167, AİHM 2006-VIII). Mahkeme içtihatlarına göre, müdahalenin niteliği izlenen amaç, müdahale edilen mülkiyet haklarının niteliği ve başvuranın ve müdahalede bulunan Devlet makamlarının tutumu; itiraz edilen tedbirin adil denge ilkesine uygun olup olmadığının ve özellikle, başvuranlar üzerinde aşırı bir yük oluşturup

oluşturmadığının değerlendirilmesinde kullanılan temel faktörler arasındadır (*Forbk. minster Enterprises Limited / Çek Cumhuriyeti*, no. 38238/04, § 75, 9 Ekim 2008).

150. Mahkeme, yargılama taraflarından birine ait olan mülke el konulmasının, esas olarak katı ve kısıtlayıcı bir tedbir olduğunu kaydeder. Bu durum, bir malikin işletme faaliyetlerini ve hatta yaşam koşullarını riske atacak derecede, malikin haklarını etkileyebilir (bk. *JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas / Litvanya*, no. 3330/12, § 129, 5 Kasım 2013). Ancak Mahkeme bankaların istikrarının ve yatırımcıların ve alacaklıların menfaatlerinin geniş şekilde korunması gerektiğini ve yerel makamların bu tür konuların nasıl ele alınacağını tercih edilmesi konusunda geniş bir takdir yetkisinden faydalandığını kabul etmiştir (bk. diğer kararlar arasında, yukarıda anılan *International Bank for Commerce and Development AD ve Diğerleri*, § 124). Başvuranın varlıklarına geçici olarak el konulması için izlenen hedefler ve yukarıda bahsedilen meşru amaç arasında sağlanması gereken denge ile ilgili olarak; Mahkeme, başvuranın bu husustaki beyanlarının genel mahiyetinin tedbirin aşırı uzun süreli olduğu iddiasının doğruluğunu sorguladığını kaydeder.

151. Mahkeme, uzun süreli ihtiyati tedbirlerin 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmesine neden olduğu önceki davalarda, ihlal tespit edilmesinin, bazı faktörlere dayandığını kaydeder. Kısıtlamaların yürürlükte kaldığı sürecin, Mahkeme'nin değerlendirmesi bakımından önemli olmasına karşın (bk. yukarıda anılan *Forminster Enterprises Limited*, § 77), kısıtlamaların kapsamı ve mahiyetiyle birlikte usuli güvencelerin varlığı veya yokluğu da bu değerlendirme bakımından önemlidir.

152. Örneğin, *JGK Statyba Ltd and Guselnikovas* (yukarıda anılan, §§ 130-33) davasında, ihlal yalnızca kısıtlamanın on yıldan uzun bir süre boyunca yürürlükte kalmasına değil, aynı zamanda yerel mahkemelerin alternatif ve daha az kısıtlayıcı tedbirler almayı değerlendirmemesi ve konuyu tutarsız bir biçimde ele almasına dayanmıştır. Zira, başvuran şirketin

mülkiyet hakları daha önceki kesin ve bağlayıcı kararda kati suretle tespit edilmiştir.

Tedbirlerin ceza yargılamaları bağlamında iki buçuk yıl devam ettiği *Džinić* (yukarıda anılan, §§ 70-82) davasında; Mahkeme, el konulan mülkün değerinin suçun işlenmesiyle elde edildiği iddia edilen maddi kazancın dokuz katından daha fazla olması ve yerel mahkemelerin bu hususta herhangi bir değerlendirme yapmaması nedeniyle tedbirin orantısız olduğunu tespit etmiştir.

Uzan ve Diğerleri (yukarıda anılan, §§ 212-15) davasında, başvuruların yakınlarının veya müdürlerinin, bir bankanın faaliyetlerine ilişkin kamu fonlarını kötüye kullanmaktan dolayı yargılanmaları nedeniyle başvuranlara ihtiyati tedbirler uygulanmıştır. Bazı başvurular açısından söz konusu tedbirler on yıl boyunca sürmüştür; diğer başvurular açısından ise Mahkeme'nin karar verdiği tarihte bu tedbirler yerel mahkemelerce halen sürdürülmekteydi. Mahkeme ihlal tespitinde çeşitli faktörleri göz önünde bulundurmıştır. Söz konusu tedbirlerin ilk etapta uygulanmasının orantılı olarak değerlendirilebileceğini belirtirken, kısıtlamaların derecesinin oldukça geniş olduğunu ve zaman içerisinde orantısız hale geldiğini tespit etmiştir. Mahkeme bu bağlamda, başvuruların tedbirlerin münferit olarak değerlendirilmesinden faydalanamadıklarını, bu tedbirlerin otomatik, genel ve katı bir şekilde uygulandığını ve ceza yargılamalarının sona ermesinden veya beraatle sonuçlanmasından sonra dahi devam ettiğini ve ödeme kararlarının yetkili mahkemelerce iptal edildiğini vurgulamıştır. Başvurular ayrıca, taraf olmadıkları ceza yargılamaları kapsamında kendileri bakımından uygulanan söz konusu tedbirlere etkin şekilde itiraz etmek amacıyla herhangi bir usuli güvenceden faydalanmamışlardır. Mahkeme son olarak, dava dosyasında, başvuruların suçların işlenmesine dâhil olduklarını gösteren herhangi bir kanıt bulunmadığını ifade etmiştir.

153. Bu ilkelerin somut dava bakımından uygulanmasında; Mahkeme ilk olarak başvuran hakkındaki şikâyet konusu yargılamalar kapsamındaki

ihtiyati tedbirlerin süresinin oldukça uzun olduğunu gözlemlemektedir. Mahkeme bu hususa özel bir önem atfetmesine rağmen, başvuranın varlıkları üzerindeki ihtiyati tedbir süresinin aşırı uzun olmasının davadaki dengeleyici menfaatlerle dengelenip dengelenmediğini tespit etmek amacıyla diğer ilgili faktörleri de dikkate almalıdır. Mahkeme bu bağlamda, başvuran hakkındaki ihtiyati tedbirlerin kapsamının, Fon tarafından başvuran aleyhine talep edilen maddi zararlar karşısında orantısız olmadığını kaydetmektedir. Yargılamaların başvuranın aleyhine sonuçlanması durumunda, başvuranın iflasının ilan edileceği ve Fon'un taleplerinin yerine getirilmesi amacıyla tüm varlıklarına el konulacağından; başvuranın donmuş varlıklarının değeri, başvuranın karşı karşıya olduğu finansal riskleri aşmamıştır (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Apostolovi / Bulgaristan*, no. 32644/09, § 102, 7 Kasım 2019, ve aksi için bk. yukarıda anılan *Džinić*, § 80). Üstelik, yerel mahkemeler, başvuranın taşınabilir varlıklarından faydalanabilmesi ve maaşını ve emekli aylığını kullanabilmesini sağlamak amacıyla söz konusu tedbirlerin kapsamını ve derecesini aşamalı olarak azaltmıştır. Daha önemlisi, yerel mahkemeler davanın karmaşıklığı dikkate alındığında; bu tedbirlerin kapsamını ve derecesini incelemeyi ertelememiştir. Başvuranın talebi üzerine münferit olarak incelenen şikâyet konusu tedbirlerin bu nedenle, otomatik veya katı bir şekilde uygulandığı söylenemez (yukarıda anılan *Uzan ve Diğerleri* kararının aksine, § 215). Mahkeme son olarak, başvuranın bankaların genel müdürü olarak bankanın hâkim hissedar şirketlerine büyük krediler verme konusundaki sorumluluğuna ilişkin yargılamalar kapsamında ihtiyati tedbirler uygulanmasını ve yerel mahkemelerin dava dosyasında başvuranın kusurlu olduğuna işaret eden çeşitli unsurlar tespit etmesini yerinde bulmaktadır (aksi için bk. yukarıda anılan *Uzan ve Diğerleri*, § 212, ve *Lachikhina / Rusya*, no. 38783/07, § 63, 10 Ekim 2017, bu davada Mahkeme orantılılık değerlendirmesinde, başvuranların varlıklarının kamulaştırıldığı veya dondurulmasına neden olan suçlara karıştıkları hususunda herhangi bir işaret olmadığını kaydetmiştir).

154. Yukarıdaki görüşler, Mahkeme'nin somut davanın koşullarında, ilgili ihtiyati tedbirlerin başvuranın mal ve mülk dokunulmazlığı hakkına yönelik orantısız bir müdahale anlamına gelmediği sonucuna varması için yeterlidir.

Dolayısıyla, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmemiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuruların birleştirilmesine;
2. 21392/08 no.lu başvuruyla madde 6 § 1 kapsamında ortaya konulan yargılama giderlerine ilişkin şikâyetin ve tüm başvurular kapsamında 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamında ortaya konulan ihtiyati tedbirlere ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna ve diğer başvuruların kabul edilemez olduğuna;
3. Yargılama giderlerine ilişkin olarak, Sözleşmenin 6. maddesinin ihlal edilmediğine;
4. İhtiyati tedbirlere ilişkin olarak Sözleşmeye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediğine *karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İçtüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddesi uyarınca 16 Mart 2021 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Jon Fridrik Kjølbro
Başkan

KARAHASANOĞLU / TÜRKİYE KARARI

Ek

Sıra No.	Başvuru no.	Başvuru tarihi	Başvuran Doğum tarihi İkamet yeri	İlk yargılamaların tarihi ve detayları	Son yargılamaların dava numarası	İhtiyati Tedbir	Kesin Mahkeme Kararının Tarihi ve Gerekçesi	Vekalet ücretleri / Yargılama Giderlerine ilişkin Karar	Esas hakkındaki Karara karşı Temyiz Davası	Taraflara Tebliğ Edilen Şikayetler
A. SÜMERBANK'A İLİŞKİN YARGILAMALAR										
1.	32844/17	21.04.2008	Şükrü KARAHASANOĞLU 01/02/1947 İstanbul	14.08.2000 E. 2000/973 İstanbul 1. Ticaret Mahkemesi Talep edilen miktar: 248.569.000.000.000 eski Türk lirası ¹ (yaklaşık 425.579.380 avro) 11.07.2000 E. 2000/846 İstanbul 2. Ticaret Mahkemesi (2001/14-539-940 esas sayılı üç dava bu davyayla birleştirilmiştir)	E. 2012/291 E. 2008/271 (2011/293 esas sayılı dava kapsamında ayrı)	18.09.2000 İhtiyati tedbir talebinin reddi 18.05.2000 Tüm varlıklar üzerinde ihtiyati tedbir kararı (Ankara 6. Ticaret Mahkemesi kararı) 21.09.2000 Taşınabilir varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılması ve kalan varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbirin sürdürülmesi 23.01.2001 Taşınır varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbirin yenilenmesi 9.05.2006 Maaş üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılması 9.05.2011 Davanın geri çekilmesi nedeniyle ihtiyati tedbirin kaldırılması	31.12.2012 12 Ağustos 2004 tarihli protokol kapsamındaki ödemelerin bankanın zararlarını karşılaması nedeniyle dava konusuz kalmıştır 25.05.2011 Davanın Fon tarafından geri çekilmesi nedeniyle davanın reddedilmesi	Herhangi bir taraf lehine vekâlet ücreti ödenmesine dair gerekçe bulunmamaktadır. 25.02.2011 Başvuranın vekâlet ücreti hakkından feragat etmesi 25.05.2011 Taraflar vekâlet ücretiyle ilgili herhangi bir talepte bulunmamıştır bu nedenle vekâlet ücretiyle ilgili karar verilmesi için gerekçe bulunmamaktadır	Taraflar temyiz başvurusunda bulunmamış olup, 31 Aralık 2012 tarihli karar 3 Mayıs 2013 tarihinde kesinleşmiştir. 25.02.2011 Fon'un temyiz hakkından feragat etmesi	Madde 6: Başvuran lehine vekâlet ücreti ödenmesine dair karar bulunmamaktadır. 1 No.lu Protokol'un 1. maddesi Yaklaşık on bir yıl boyunca varlıklara ihtiyati tedbir uygulanması
				6.07.2000 E. 2000/825 İstanbul 9. Ticaret Mahkemesi Talep edilen miktar: 151.400.000.000 TL (yaklaşık 254.682 avro)	E. 2011/399 İstanbul 33. Ticaret Mahkemesi	İhtiyati tedbir talebi yoktur	13.03.2012 12 Ağustos 2004 tarihli protokol kapsamındaki ödemelerin bankanın zararlarını karşılaması nedeniyle dava konusuz kalmıştır	Vekâlet ücreti olarak başvurana 1.200 Türk lirası değerinde (karar tarihinde yaklaşık 512 avro) maktu tutarın ödenmesine karar verilmiştir	14.04.2014 Yargıtay temyizi reddeden kararı onamıştır ve karar kesinleşmiştir	Madde 6: Oransal esasa göre vekâlet ücretine hükmedilmesi yerine maktu olarak vekâlet ücreti ödenmesine hükmedilmesi
				4.08.2000 E. 2000/957 İstanbul 2. Ticaret Mahkemesi	E. 2009/650	7.09.2000 Tüm varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbir karar 21.09.2000 Taşınmazlar hariç olmak üzere tüm varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılması 9.03.2011 Davanın geri çekilmesi nedeniyle ihtiyati tedbirin kaldırılması	9.03.2011 Davanın Fon tarafından geri çekilmesi nedeniyle davanın reddedilmesi	28.02.2011 Başvuranın vekâlet ücreti hakkından feragat etmesi 9.03.2011 Vekâlet ücretine hükmedilmesi için gerekçe bulunmamaktadır	28.02.2011 Başvuranın temyiz hakkından feragat etmesi	1 No.lu Protokol'un 1. maddesi Yaklaşık on bir yıl boyunca varlıklara ihtiyati tedbir uygulanması

1. 1 Ocak 2005 tarihinde yeni Türk lirası, eski Türk lirasının yerini alarak tedavüle çıkmıştır. 1 TRY = 1,000,000 TRL

KARAHASANOĞLU / TÜRKİYE KARARI

Sıra No.	Başvuru no.	Başvuru tarihi	Başvuran Doğum tarihi İkamet yeri	İlk yargılamaların tarihi ve detayları	Son yargılamaların dava numarası	İhtiyati Tedbir	Kesin Mahkeme Kararının Tarihi ve Gerekçesi	Vekalet ücretleri / Yargılama Giderlerine ilişkin Karar	Esas hakkındaki Karara karşı Temyiz Davası	Taraflara Tebliğ Edilen Şikayetler
B. ETİBANK'A İLİŞKİN YARGILAMALARA										
2.	21392/08	6.08.2009	Şükrü KARAHASANOĞLU 1.02.1947 İstanbul	27.06.2001 E. 2001/1200 İstanbul 1. Ticaret Mahkemesi Talep edilen miktar: 3.185.455.000.000 TL (yaklaşık 2.963.536 avro)	E. 2008/192	29.06.2001 Tüm varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbir kararı 23.05.2011 Kendiliğinden mürtefi olması nedeniyle ihtiyati tedbirin kaldırılması	30.06.2008 Borçlunun krediyi geri ödemesi nedeniyle dava konusuz kalmıştır	Mahkeme vekâlet ücreti olarak başvuranın Fon'a 11.678,43 Türk lirası (karar tarihinde yaklaşık 7.116 avro) ödemesine karar vermiştir.	21.05.2009 Yargıtay temyizi reddeden kararı onamıştır ve karar kesinleşmiştir	Madde 6: Davanın konusuz kalmasına rağmen başvuranın yargılama giderlerini ödemesine karar verilmesi 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi On yıl boyunca varlıklara ihtiyati tedbir uygulanması
3.	53870/09	7.08.2009	Şükrü KARAHASANOĞLU 1.02.1947 İstanbul	19.10.2001 E. 2001/2193 İstanbul 1. Ticaret Mahkemesi Talep edilen miktar: 2.309.320.672.346 TL (yaklaşık 1.562.343 avro)	E. 2008/509	26.10.2001 Tüm varlıklar üzerindeki ihtiyati tedbir kararı 21.11.2001 İhtiyati tedbirin kaldırılması talebi 27.12.2001 Talebin reddedilmesi 23.05.2011 Kendiliğinden mürtefi olması nedeniyle ihtiyati tedbirin kaldırılması	31.12.2008 28 Kasım 2008 tarihli protokol uyarınca yargılamaların ertelenmesi	Esas hakkında karar verilmemesi nedeniyle vekâlet ücretine hükmedilmesi için gerekçe bulunmaması	15.06.2009 Yargıtay temyizi reddeden kararı onamıştır ve karar kesinleşmiştir	Madde 6: - Fon'un tek taraflı talebi üzerine yargılamaların ertelenmesi - Başvuran lehine vekâlet ücreti ödenmesine dair kararın bulunmaması 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi Yaklaşık on yıl boyunca varlıklara ihtiyati tedbir uygulanması